18363
Mag. St. Dr. P
Mf.5750

18363

Tyszkiewicz Janusz Skumin
wojewoda witebski

O. Dubowicza Alexego: Wyprawienie
osoby, którą od Boga wziął – Janusz
Skumin Tyszkiewicz.

PANEG. et VITAE
Polon. 4°
№ 1050.

0541. teke

WYPRAWIENIE OSOBY,

Ktora od Bogá wźiął/ y ná Theatrum świátá/ ſzczęśliwie odpráwił/

JASNIE WIELMOŻNY JEGO MOŚĆ PAN,

IANVSZ SKVMIN TYSZKIEWICZ

Woiewodá Wileński/ Braſłáwſki/ Jurborſki/ Nowowolſki/ zć. Stároſtá.

WYSTAWIONE

W Wilnie w Cerkwi S. Troyce Oycow Bázyliánow Vnitow/ w Roku 1642. Oktobrá 24. dniá

Przez W. O. ALEXEGO DVBOWICZA Archimándrytę Wileńskiego.

BIBLIOTH. UNIV. JAGELLONICAE

W Drukárni Monáſterá Wileńſkiego S. Troyce.

e.

C. K. BIBLIOTHECA
VNIV. IAGELL.
CRACOVIENSIS
18363. I

Jáśnie Oświeconey Xiężnie

EVGENIEY KATHARZYNIE TYSZKIEWICZOWNIE

KORYBVTOWEY WISNIEWIECKIEY,

Koniuszyney Koronney, Krzemienieckiey, Brásłáwskiey, Iurborskiey, Nowowolskiey, &c. Stárośćiney.

Mey wielce Mośćiwey Pániey y dobrodźieyce.

D*Wie przy* [illegible] *náyduię płáczu Syná Bożego nád zmárłym Lázárzem. Pierwßą czytam v S. Ireneußá.* lib. 3. cap: 32. Christus fleuit propter Lazarum: quia erat iustus & amicus, & ita defectus illius in mundo dignus Lachrymis. *Płákał Bog nád Lázárzem spráwiedliwym y przyiaćielem: niebytność Lázárzá ná świećie godna byłá łez Boskich; Nie náyduiąc Syn Boży ná świećie spráwiedliwego Lázárza; płákał rzewnie nád świátem ośieroćiáłym, y słußnie; spráwiedliwi bowiē według ś. Złotoustego,* sunt medulla orbis, *są drżeniem świátá. Iáko bowiem drzewo bez drżeniá vsycha y tráći źieloność, ták y świát zá vbyćiem spráwiedliwego, ktory świat zátrzymawał w przystoynośći więdnieie, márnieie: á náwet y kamienne páwimentá vbyćia świátu wielkich Mężow vmieią opłákiwáć. Kiedy Ildephonsus krol drżeń krolestwá miał vstąpić świátu; pißą Historicy, że z kámiennego páwimentu Ołtarzá Isidorá świętego, obfitość wielka wod wypłynęłá: słußnie tedy żáłowáł Lázárzá, słußnie płákał pełny kompássiey Syn Boży.* Doluit quia exaruerat hedera, *ábowiem świát iáko blußcz vsychał. Drugą przyczynę płáczu Syná Bożego czytam v ś. Złotoustego.* Hom: 62. Ex compassione Mariæ & Marthæ quòd manebant solitariæ sine fratre. *Widząc Márya y Marthę bez rodzonego brátá, bez o-*

 brońce,

bronce, bez opiekuná, w ſtanie oſierociałym, zápłákał ſam BOG, y dobył łez obfitych; że tedy vbył Lázarz świátu, że vbył ſioſtrom, płákał ſam Syn Boży. Ieżeliż pſtradánie Lázárzá tylo ná cztery dni, z oczu Boſkich łzy nieſkończone wyćiſkáło. Iáſnie Wielmożny Iego M. Pan Iánuß Skumin Tyßkiewicz, Woiewodá Wileń: nie ná cztery dni, ále ná záwſze vbył świátu, vbył Oyczyznie, vbył ſzczęśliwy Regimentarz woyſkom, vbył prześwietnemu Senatowi mądry Conſiliarz, vbył dźielny, ſzczęśliwy, mądry, potrzebny bohátyr świátu. Kiedy kroleſtwu Izráelſkiemu vbył Abner dźielny wodz, mądry porádcá, mowi Piſmo Boże. 2. Reg: cap: 3. Cumq; ſepeliſſent Abner in Hebron, leuauit Rex Dauid vocem ſuam, & fleuit ſuper tumulum Abner, *Przy pogrzebie Abnerá w Hebron żáłoſny Dawid, podnioſßy głos ſwoy, płákał nád Abnerem.* Carthuſianus *dáie przyczynę krzykliwego á żáłoſnego lámentu.* Vir vtiq; valde magnus prudentiá, ſtrenuitate ac virtutibus ad bellatorem ſpectantiqus cecidit hodie in populo Iſraelitico, ideo valde dolendum. *Vſtąpił ábowiem krolestwu Izráelſkiemu, máż mądrośćią, dźielnośćią, cnotámi woiownikowi należytemi wielce potrzebny: záczym godźien wielkiego lámentu, obfitych łez. Táki máż był Rodźic W. X. Mośći, ktorego vbyćia Oyczyznie, godźi ſię wielce żáłowáć. Vbyły W. X. M. Rodźic namilßy, opiekun czuły, obroncá vſtáwiczny. Pátrzac ná ſieroctwo W. X. Mośći, że bez Rodźicá, náwet bez rodzonego, y z tey przyczyny przychodźi mi płákáć; boć ieżeli Synowi Bożemu choć ná máłą chwilę BOg Oćiec z pomocą Oycowſką iákoby ſię vchylił, ćiężko było, y żal wołać kazał.* Deus, Deus meus vt quid dereliquiſti me. *Boże Boże moy, czemużeś mię opuśćił; Záprawdę ćiężko y gorzko być muſi W. X. Mośći zoſtáwáć bez Rodźicá. Znáyduie ſię ná wyſokim niebie po blizu Lwá gwiazdá świátła, ktora gdy wſchodźi, wilcy do láſow vćiekáią: vważáiąc ſekretne influencye ieden nápiſał,* Hoc oriente fugor, *gdy tá gwiazdá wſchodźi, vmykám. Vbył W. Xiążęcey Mośći záprawdę świátły Xiężyc, vbyłá świátła gwiazdá, ktorey áſpekty wielce były pożyteczne, ná ktorą gwiazdę nie ieden ſię oglądał. Vbył y Zakonowi memu, á oſobliwie Monáſterowi Wileńſkiemu S. Troyce wielki Miłośnik, hoyny dobrodźiey, Obroncá czuły; vbył Oćiec, vbyłá ręká, ktora Bog dobrotliwy vdźielał ſwoich ſkárbow: ná ktorey ręki odćię-*

ćie zżá-

cie z żalem y z płáczem nárzekáiąc przychodźi mi zážyć płáczliwych słow krolá Dawidá, Vt quid auertis manũ tuam de medio sinu tuo in finem. Psal: 73. *Czemuż nam Bożе dobrotliwy odwroćiłeś rękę z pośrzod łoná twego*, sinus Dei bonorum thesaurus, *Lono Bożе skárbnicá Bogáctw, tłumáczy Bázyli S. Czemu odiąłeś nam Pánie Iáśnie Wielmożnego Woiewodę Wileńskiego, ktorymeś z łoná skárbnice twey co dzień nam vdzielał dárow twoich W tákim rázie nie tylo Bog pozwala, ále każe gromádno płákáć.* Contemplamini & vocate lamentatrices. Ierem: 9. *Skoro obaczyćie że vstąpił świátu mąż potrzebny, rozmyślayćie nabożnie, wzywayćie nápomoc żalu y płáczu opłakuiacy. Miáłá Synágogá żydowska niewiáśly, ktore płákáć y żáłośnie lámentowáć vmiáły, y tych do smutnych áktow żáłośni pozostáli záżywáli. Ma y Cerkiew Chrystusowá wielkie gromády vstáwicznie płáczących; ktorych Hieronim S. vkázuie,* Monachus plangentis officium habet. *Zakonnych ludźi powinność iest płákáć; ći bowiem iáko ptaśkowie w klatce ściśłego życia: oczy namiotkiem záśłoniwśy, swoie, y cudze vstáwicznie opłákiwáią grzechy; Tych powinność* succurrere lunæ laborãti, *kiedy nadobny Xiężyc cierpi záćmienie, że go śmierć ziemia záśłoni, kiedy Xiężyc náyduie się ná mieyscu, gdźie* satis pati *zá niedosyćuczynienia muśi; ći żałośnym śpiewániẽ, płáczliwemi oczymá, sercem boleiącym rátuią, posiłkuią Xiężyc. Skoro mię záleciáłá żáłośna nowiná, że vbył świátu Iáśnie Wielmożny Woiewodá Wileński, Rodźic W. X. M. nie sámem ieden, ále zwoławśy gromadkę Zakonnikow Monásterá Wileńskiego S. Troyce* cum lamentatricibus *opłakiwałem śierocćwo Oyczyzny, ośierociáły stan W. X. M. opłakiwałem vbogi Zakon moy żáłośnym wzdychániem, codźiennym lámentem, stáráłem się* succurrere lunæ laboranti, *dáć posiłek dußny Xiężyconi, Pánu Oycu W. X. M. Podobáły się te Zakonne lámenty W. X. M.. y áby codźienne żáłobne ofiáry nie vstawáły, áby oczy Zakonne, łzy posiłkuiące vstáwicznie wylewáli, ktoreby nie ná ziemię pádáły, ále* ad Dominum stillat oculus meus. Iob. 16. *Aby do gory się podniosśy, niebo iáko skorę zeschłą odwiiáli, rościągáli, y Rodźicowi W. X. M. áby niebo otwieráli,* Extendens cælum sicut pellem, qui tegis aquis superiora eius. Psal: 103. *Zesłáć raczyłá W. X. M. boyną, wárowną fundácyą, á że nie wprzod do*

possessiey dobr oycowskich przyść chciáłá W. X. M. áżby Rodźicá Zakonnemi żałobnikámi opátrzyłá, że nie obietnica, ále skutkiem, nie słowy, ále rzeczą miłość hoyną ku naymilszemu Rodźicowi oświádczyłá; że manum misisti ad fortia, *że W. X. M. skłoniłá rękę swoię do spraw wspániałych, że naypierwey o to się stárałá, iákoby Rodźic zostawał* in memoriá æternâ, *będźie też w wszelkich vśćiech słodka iáko miod pámięć W. X. M.* in omni ore eius memoria quasi mel indulcabitur. Eccl: 49. *Tę tedy gromadkę, ten chor Zakonnego lámentu, ktory W. X. M. funduszem swoim ewokować szczodroblwie raczyłá: stáwię W. X. M. Kiedy Xiężyc w pełni widźimy że cyrkułem iásnym obtoczony iest, coby to zá cyrkuł álbo z czegoby tá byłá obłaczká? Astrologowie powiádáia, iż to są exhálácye subtelne promieniámi słonecznemi od źiemie podniesione, ktoremi wdzięczna źiemiá Xiężyc* Reginam cæli, Matrem generationis, *Krolowa niebá, Mátkę rodzáiu koronuie; szczęśliwa źiemiá, że zá influencye, y dobrodźieystwá Xiężycá, gdźie sámá zayść nie może, przez exhálácye átoli swoię wdzięczność oświádczyć może, szczęśliwa powtore, że może się zdobyć ná tak wiele exhálácіy, ktoremiby szeroki á świátły Xiężyc obtoczony y świetnie vkoronowány zostawał. S.* Clemens Alexandrinus, animos gratos *powiedźiał być* agros animatos, *że ánimusze wdzięczne są rolą, są źiemią żywot máiąca. Wielkich dobrodźieystw, hoynych łásk, Oycowskiey miłości, doznawał Zakon náss od prześwietnego Xiężycá, od Iásnie Wielmożnego Woiewody Wileńskiego, Páná Oycá W. X. M. ktorym nisska, ábowiem vboga kondycia Zakonna sámá przez się zawdzięczyć nie mogąc; Przesyła przez mię dwoiáka exhálácya, ktoraby prześwietny Xiężyc vkoronowány zostawał; pierwsza od sercá, druga od rozumu wynikáiąca. Przesyła od sercá gorące wzdychánia, nabożne modlitwy, ktore od ludźi Zakonnych przestáne do Niebá, zwykły vprásząć wieczne odpoczynienie, y formowác* circulum æternitatis, *zwykły obtaczáć Xiężyc cyrkułem wieczności: przesyła y od rozumu, ofiáruie W. X. M. Kazánie Pogrzebowe, zebránie exhálácіey niskiego rozumu mego, áby nie tylo zostawał przez* suspiria *w Niebie* æternus, *ále też przez Kazánie zostawał ná źiemi* Immortalis, *nieśmiertelny. A lubo* nemo in paruo magnus *nie może być ná małey mappie wielki świát, lubo w małym Kazániu,*

w máłey

w máley obłaczce ſczupłych konceptow nie może ſię zmieſćić wielce ſeroki Xięży Iáſnie Wielmożny Woiew: Wileń: Lubo Geográphowie ná máłych kártách wielkie Kroleſtwá y Miáſtá ryſuia. Tá ich śmiáłość nie ieſt ku vágánie, y owſzem ſerokie Kroleſtwá, długie Miáſtá ná máłych y waſkich pápierách wyryſowáne, w Pokoiách Krolewſkich záwieſzone ku vćieſze widzę. Trzymam toż o miłośćiwey łáſce W. X. M. że tym krotkim Kazániem moim, ta máła obłaczka ktoramem obtoczył ſeroki Xięży W. X. M. nie tylo nie wzgárdźiſz, ále wdźięcznego Zakonu, wdźięcznego Manáſterá Wileńſkiego S. Troyce, wdźięczne ſercá y rozumu mego exhálácie wdźięcznie, mile przyiáć ráczyſz. Zyiże Iáſnie Oświecona Xiężno, Bogu naprzod Religione nitens, *nabożeńſtwem świetna. Zyi Oyczyznie,* Prole beata *Potomſtwem ſczęśliwa,* Mater bonæ ſpei *Mátka dobrey ozuchy; czeka Oyczyzná, áby mieyſcá, ktore vſtępuiac świátu zoſtáwił, w Obożu, w Senácie, rodźic W. X. M. oſiedli Wnukowie: Zyi Iáſnie Owieconym Xiążętom,* Demetremv y Konstantemv *Korybutom Wiśniewieckim.* Homines genuiſti, Angelos fac, *w boiáźni Bożey ich záprawuiac. Zyi Zakonowi memu; Zyi Monáſterowi Wileńſkiemu S. Troyce* conſilio, manu; *żyi náoſtátek Dźiádowi ſwemu nieśmiertelney pámięći Theodorowi Skuminowi Tyſzkiewiczowi, Woiewodźic Nowogrodzkiemu, żyi Bábce, Káthárzynie Láckiey; żyi Rodźicowi Iaſnie Wielm: Iánuſzowi Skuminowi Tyſzkiewiczowi, Woiewodźie Wileńſkiemu; Zyi Rodźićielce ſwey, Bárbárze Naruſzewiczownie, ktorzy przez mię zá żáłoſne głoſy záżáłobne ofiáry ktore zá ſczodroblíwośćia W. X. M. co dźień w káplicy W. X. M. nád niemi ſię odpráwuia, dźięknuiac błogoſtáwia.* Viue vbiq; clara. *Zyi W. X. M. y tu ná źiemi, y po látách Neſtorowych, żyi w niebie chwalebna. w Wilnie 1642.*

W. X. M. M. M. P.

Vniżony ſługá y Bogomodlcá

Alexivs Dvbowicz,

Archimándritá Wileński.

IN IMAGINE ERGO PERTRANSIT HOMO.

W obráźie zdiste przechodźi Człowiek.

Psalmo 38.

STworzona iest źiemiá / áby byłá vstáwicznym theátrem/ Generatio præterit, generatio aduenit, terra autem in æternum stat. Eccl: 1. *Rodzay przemija, rodzay nádchodźi, á źiemiá wiecznie stoi.* Ná tym stáłym theátrze odpráwuie się fábuł i prożnośći. Bog sam iest Pánem y sprawcą tey komediey / ktorą post scientiã mediam decreto absoluto, złożył/ y kożdemu człowiekowi pewną personę/ áby odpráwował/ náznáczył/ iednym zezwaláiąc/ drugim dopuszczáiąc/ persony rospisał. Odpráwuie się co dźień tá komedia álbo bayká prożnośći w oczách wszytkiego świátá/przed Anjołámi/przed ludźmi. 1. Corin: 14. Spectaculũ facti sumus mũdo, Angelis, & hominibus, *Stálismy się dźiwowiskiem świátu, Anjołom y ludźiom.* A ktorowie ná tym theátrze / są ludźie począwszy od Papieżá áż do leżącego w gnoiu/ à residente super sedẽ gloriosam vsq; ad humiliatum in terra & cinere. 1. Eccl: 40. *Począwszy od śiedzącego ná stolicy chwalebney, áż do poniżonego ná źiemi, y w popiele;* Odpráwuią zgołá wszyscy osobę od Bogá á mistrzá komediey náznaczoną. Nie od sczęśćia to pochodźi/ że Alexánder wielki/ osobę Krolá Mácedońskiego/ áni à fato, że Lázarz osobę vbogiego odpráwuie/ ále iáko nie może żaden wniść ná theatr świátá bez woli Bożey/ áni też

może

może inszey persony odpráwowáć/ chybá tę ktorą Bog Pan theátri/ y sprawcá komediey náznáczy. W ręku mistrzá y sprawcy komediey dźiś dáć Dyonizemu osobę Krolá w Syrákuźie / á iutro temuż osobę bákáłarzá w Conuenćie / w ręku Bożych iest dzisia dáć Nabuchodonozorowi personę Monárchi Assyriyskiego / á iutro dáć osobę bydlęćiá. W ręku Páná tey komediey iest dźiśia dáć Dawidowi osobę Pásterzá / á iutro temuż dáć osobę Krolá w Izráelu / w ręku tegoż iest długo/ krotko/ tę ábo inszą osobę odpráwowáć/ Consilium meum stabit & voluntas mea fiet. Isaiæ 46. *Porządek komediey vczyniony y wola moiá persony náznáczáiąca muśi stáć.* Notuyćie poważne słowá Epiktetá / apud Simpliciũ; Vita est Scenæ similis,& eos, qui in ea versantur esse fabulæ actores: Deum vero vt Ædilem & magistrum in qua eam personam quæ assignetur vel accipere vel repudiare non sit nostrũ. Zywot ludzki/ iest podobny komediey: ludźie żyiący ná źiemi są Aktorámi/ Bog iest sprawcą/ mistrzem tey komediey/ przyiąć álbo odrzućić personę tego mistrzá nie w ręku nászych.

Poznał toż y Augustus Cesarz/ ktory vmieráiąc zopytał Senatorow Rzymskich. Ecquid his videretur, mimũ vitæ cõmode gessisse? Suetonius cap. 19. *Powiedźćie mi, czy dobrzem odpráwił komedyą?* y gdy mu odpowiedźieli: Dobrze. Przydał plaudite, *kláskayćie rękomá,* iáko bowiem dobrzemu komediántowi przy końcu iego ákciey bywa ápplawz/ ták y człowiekowi káżdeᵛ po odpráwioney przystoynie

kome-

komediey/ po skończeniu bayki życia ludzkie°/ czynią áp-
plawz Anjołowie; kláskaią rękomá ludźie/ świát wszy-
tek pochwala. Dwie są Bramy v tego theatrum, Bra-
má národzenia y Bramá śmierći/ wielce sobie podo-
bne. Vnus ergo est introitus ad vitam & similis exitus.
Sap: 7. *Iáko nágo wchodźimy ná świát, ták y nágo odchodźimy z świátá.*
Odpráwuie się záprawdę bayká prożnośći. izaliż nie
wszytko zmyślone? obaczysz Páwłá Apostołá w száćie
pielgrzymskiey/ w osobie żebraká. Prawdźiweć to vbo-
stwo/ ále oraz y páństwo: quasi nihil habentes, omnia
possidentes. 2. Cor: cap: 6. Przyznawa sam Páweł S.
Chodzę po świećie iákoby nic niemáiący, ále wszytkim władam. Obaczysz
bogaczá przy assistenciey dworzan/ rozumiesz że pra-
wdźiwie bogacz/ zmyślona to osobá/ est quasi diues
cum nihil habeat. Prou: 13. *Iest iákoby bogátym, ále nic nie ma.* O
prawdźiwa bayká! iákoż ia pogárdzę vbogim? qui qua-
si pauper; iáko ia czćić mam bogátego? qui quasi diues;
iáko ia pochwalę? qui quasi bonus, iáko ia zgánię? qui
quasi malus; iáko ná słábym fundámēćie/ quasi, iákoby/
záśádzę budynek pewnych operáciy ludzkich.

Na tym theátrze pomogł nam tey bayki odpráwo-
wáć sam Syn Boży/ nic tym nie zgrzeszył/ nie iest bo-
wiem grzech baykę odpráwowáć; ále grzech wielki lá-
dáiáko personę náznáczoną odpráwowáć/ quare sæpe
seruus aut mendicus probatur in fabula, diues autem aut
imperator aut Rex improbatur, cum illi datam personā
bellè exprimūt, hi vero suam malè. Epictetus. Dla czego

częſto tego chwalą / ktory perſonę niewolniká / ábo żebraká wypráwił / á gánią tego / co Ceſárzá álbo Krolá perſonę odpráwił / á to z tey przyczyny / że vbogi oſobę ſobie dáną przyſtoynie / należyćie wyráźił. Tákiego Aktorá wyſtáwuie y pochwala Piſmo Boże. Job 1. In omnibus his non peccauit Iob labijs ſuis. Job S. y oſobę Krolá y vbogiego vmiał przyſtoynie bez błędu / (ábowiem ćierpliwie) wypráwić. In imagine ergo pertrãſit homo; á iáko Chryzoſtom S. in perſonatâ ſpecie, w zmysloney poſtáći / oſobę odpráwuiąc / przemija człowiek.

Ná tym theátrze Jáſnie Wielmożny Jánuſz Skumin Tyſzkiewicz / Woiewodá Wileńſki / Bráſłáwſki / Jurborſki / Nowowolſki Stároſtá / przez lat siedmdźieśiąt zacne Perſony / nie tylo w áktách woiennych / ále y ſpokoynych záwſze chwalebnie / z podźiwieniem wſzytkiey Sármáciey / co rzekłem! wſzytkiego świátá odpráwował / ktorego ták dźielnego á ſpráwnego Aktorá BOgu / Miſtrzowi komediey wielce miłego (ábowiem zgodnego) śmierć nieuważna / á ſnadź z námowy Spektátorow Anjołow zemknęłá nam z tego theatrum, y wyżſzemu podáłá: wſzelkie zá tym náſze vćiechy / wſzyſtkie nádźieie zábráłá. Słuſznie to rzekę o Smierći co Klaudianus rzekł o Rrzece Tagus názwáney / tempeſtate pretioſus: że tá Rzeká kiedy brzegi wypełni / nie ieden páłac podpłocze / nie iedno miáſto z bogáctw złupi. O mors tempeſtate pretioſa. O śmierći

odćięłáś

odćiślás Naiáśnieyßemu Krolestwu Mądrego Senatorá: wydárłás z rąk Corki Jásnie Oświeconey Xiężny Wisniewieckiey naymilßego Rodźicá; zemknełás od oczu Jásnie Wielmożnych Przyiaćiot/ Luminare maius, świátło naywiętße/ zubożyłás wiernych Sług ze wßytkich expektáciy/ wyzułás Oyczyznę z posseśsiey drogich skárbow/ tobie śmierći z tego łupieństwá nic sie nie okroiło/ gdyż sie wßytko w porćie niebieskim opárło. Żałośni przezacni Słuchácze Jásnie Wielmożnego Woiewody Wileńskiego/ spráwność we wßytkich Scenách y Personách gdy wystáwuie/ będę potrzebował ábyśćie go pochwalili y zeználi/ że godźien theátru wyżßego. Sprawco komedicy/ mistrzu nieskończenie mądry/ vpraßam pokorny sercem/ day mi dźis Personę Káznodźieie/ day spráwność/ day słuchaczom nie teskliwe słuchánie.

Bramá Národzenia.

WSzyscy zárowno nágo sie rodźiemy/ nie rownie iednák skłonności bierzemy: w iednych iest skłonność ku wysokim/ w drugich ku śrzednim/ w trzećich ku niżßym zábáwom. Vważáiąc te rożne skłonności y speciały kożdego człowieká Pogáńscy Philozophowie/ záßli do tey Concluśiey/ iż ludźie skłonni ku dobremu od Bogá/ skłonni do złego od złych intelligenciy stworzeni; Wspániáli z orłow/ śilni ze lwow/ okrutni z tygrysow/ nieśtáteczni z wałow morskich zrodzeni są/

y że te skłonności/ te determinácye wiednym do rzeczy wspániałych / w drugim do dźieł Rycerskich: w trzećim do okrutnych/ w czwartym do niestátecznych/ nie od rodźicow / ále à principijs similibus że od początkow podobnych bierzemy. Głęboki Plato doszedł dowćipem/ że te inklinácye / nie à principis similibus, ále przez Rodźicow bierzemy / y coby to było skrytego w nas/ przez co áspiruie człowiek y determinuie się do tey / á nie inszey zábáwy/ wyráźił temi słowy. 3 De Rep: Deus informando vos qui ad imperium nati estis, aurum in generatione immiscuit, quapropter honoratissimi estis; eis verò qui ad auxilium ferendum præstant, argentum, agricolis autem & opificibus æs & ferrum. Synowie Krolewscy/ Woiewodźicowie/ Káśtellanicowie/ słuchayćie / iżeście się vrodźili Krolámi / Woiewodámi/ Káśtellanámi/ czásu swego być / rządźić/ władáć : A wiećiéż co to iest co was determinuie/ BOG przy wászym formowániu / w żywoćie mátek / wmieszał wam bretę złotą/ dla ktorey iásnieiećie / ábo świetnieyszemi iesteśćie nád inszych / wam lepák / ktorzy Senatorámi/ y wysokiemi vrzędnikámi nie będźiećie / wlał szmát srebrá/ wam co w miástách/ miedź/ wá náostátek kmiotkō wmieszał żelázo: rożne tedy inklinácye sá/ rożne kruszce/ złoto bierze Senatorski Syn / srebro bierze Slách-cicá Syn / miedź Mieyski syn / żelázo chłopski syn/ od złotego/ od srebrego/ od miedźiánego/ od żeláznego rodźicá. A że nie záwsze ze złotego Oycá podobny Syn/ nie ko-

nie kożdy z Dawidá Sálomon / nie záwsze z Woiewody vda sie w Woiewodę: Ztąd pochodźi / iż nie kożdy Syn bierze od Rodźicá złoto: Tenże Plato. Principibus igitur & primum & maximè præcipit Deus vt nullius rei, ita boni custodes sint: neq; quicquã ita obseruent quam quid in animis filiorum suorum ex illis mixtum est. Bog Krolom/ Woiewodom/ Káßtelanom/ Senátorom pokázuie/ áby iáko naypilniey obserwowáli/ co też Bog w dźiatki ich wmießał / złotoli / srebro/ miedź/ czy też żelázo? liże niedź wiedźicá káwálec mieśá/ áby członki sie poiáwiły/ ták y Rodźice okiem y iszykiem powinni wyrozumiewáć/ co zá krußec iest w synu/ y ktory sie wiecey wydáie / źle czynią Rodźice / gdy bárźiey skopow/ ßkap obserwuią przymioty / á niżeli Synow swoich; nie dármo rzekł Diogenes. Malo esse arietem Megarensium quam filium. Wolę być skopem y Megareńczykow á niżeli Synem / cześćiey mię Oćiec będźie obserwował/ gdy będę skopem/ niżeli gdybym był synem.

Co vczyniß Krolu / Woiewodo / Kaßtelanie / ieżeli w Synu twoim zoczyß żelazo? Konkludvie Plato Et si filius eorum subæratus aut subferratus sit nullo modo miserebuntur, sed conuenientem naturæ honorem tribuentes, ad agricolas aut opifices ipsum detrudent: Jeżeliż Woiewodo po obserwowániu doydźieß / że syn twoy miedźiány / álbo żelázny/ nie respektuy ná złotą twoią kondycią/ nád żeláznym synem nie miey pożáto-

wánia/

wánia/ ále miedźiánego day do miástá/ żeláznego ná wieś. Według conceptu Platonowego postąpił Izaák Pátriárchá/ ktory będąc synem Abrahámá Pátryárchi/ Synem obietnice/ pewnie że złotym był rodźicem/ máiąc ábowiē dwuch synow oraz spłodzonych/ obserwował ich pilno/ mácał rękę/ iáko zwąchał w Jákubie złoto. Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni, *Oto zápach syni mego, iáko zápach role bogátey pełney złotá*, náznácza mu zabáwę Páńską. Et seruiant tibi populi, & adorent te tribus, esto dominus fratrum tuorum. Gen: 27. *A niechći służą Narodowie, niechći się kłaniáią pokolenia, bądź Pánem bráćiey swoiey.* Obserwuie też drugiego syná/ dotyka się ręką Ezawá; iáko poznał rozsądny Oćiec/ że w Ezawie żelázo/ záwołał. Viuas in gladio & fratri tuo seruies, *Mieczem żyć będźieß y będźieß służył brátu twemu.* Nie ogląda się Izáák ná złotą swoię Pátryárchią/ miecznikiem/ ślosárzem/ kowalem go czyni/ nie pánowáć/ ále służyć każe. Niema zgołá żelázo záśiadáć mieyscá złotego/ áni człowiek niski mieyscá wysokiego/ nie strzyma krzesło złote człowieká żeláznego/ zgárbieie poddány pod żeláznym/ ábowiem ćiężkim pánem.

V Ezechielá cap: 27. czytamy / Sed & pygmæi qui erāt in turribus suis pharetras suas suspenderūt. *á náwet y Kárłowie ktorzy byli ná wieżách twoich záwieśili łuki swoie,* niepospolita záprawdę/ pełna śmiechu obroná Murow Tyrskich/ gdy Kárlikom zlecona byłá/ przyznam że tácy Zołnierze mogli záięcze strzymáć impety. Prado tłumáczy/

máczy/ Dicuntur turrium custodes pygmæi, quia præ altitudine turrium hominibus infra stantibus videbantur pygmæi. Straż wież Tyrskich Kárłámi Pismo Boże názywa dla wysokośći wież/ przy ktorych stoiący żołnierze zdáli się być Kárłámi; záprawdę śmiechu godny Aspekt/ kiedy dostoieństwo nie zrownywa wzrostowi człowieczemu/ nie dobrze że krzesło ná kopią wyższe. A iáko ze złotego Oycá może być żeláżny syn/ ták y z żeláznego oycá bywa pod czás złoty syn. Wynidź w pole Dawidźie Pástuszku: Izái rodźic żeláżney/ bo prostey kondiciey/ á iednák Dawid złotey. Erat autem rufus & pulcher aspectu. 1. Reg: 15. *A był lisowáty, y wdźięczny ná weyźrzeniu.* Conceptuie ná to ś. Básilius. Seleuciæ Orat: 15. Nam cognita animi mente, minimè erubescit artem, placet sibi Deus abstrusum in despecto corpore margaritum conspicatus, Bog się nie wstydźił od pásterstwá podnośić Dawidá ná krolestwo / gdyż w nim zoczył / (Notuyćie margaritum) perłę łśniącą; nie przeszkodźi do páństwá kondicya podła: y w żeláżnỹ vrodzeniu może się ználeść złoto. Ma tedy syn dwie rzeczy w sobie/ Id quod producitur, & id quod communicatur, coś według nászego rozumu/ ná podobieństwo Syná Bożego/ ktorego Bog Oćiec rodźi/ ále áttributá kommunikuie. Ták y Rodźicy nászy rodzą náturę/ ále świątobliwość/ skłõność do rzeczy wspániáłych kommunikuią/ nie że rodźicy chcą/ ále że Bog chce.

Vmie Jupiter y między mury żeláżne/ złotą rosę

 spuszczáć

ſpuſczáć/ wolno pominawſzy Cedry ná krzaku ogniowi vśieść/ vśiadſzy ná krzaku/ krzak świetny nie przyſtępny vczynić/ wolno y z zapiecá do tańcá wźiawſzy/ ná czele doſtoieńſtwá ſławy poſádzić/ weſołemu Pánu wolno. Ludit in humanis Diuina potẽtia rebus. Skłonność tedy w paniećiu ieſt złoto polyſkuiące ſię/ vczeſnictwo obrázu y podobiẽſtwá Bożego/ ná ktore złoto poyźrzawſzy źwierzetá vznali Adámá zá páná/ złoto to ieſt aſpiratia do wſpániałych zabaw/ ktora Bog widzac w Jozue/ Tolle Ioſue filium Nun, in quo eſt Spiritus Dei, á iáko Auguſtyn S. quæſt: 54. qui habet ſpiritũ in ſe ipſo, godnym go vczynił pánowania.

Jáſnie Wielmożny Jánuſz Skumin Tyſzkiewicz Woiewodá Wileńſki ieſzcze gdy był w bramie národzenia/ wźiał od Bogá przez Rodźicow złota áſpiracia do wyſokich/ do wſpaniałych akcíy: ze złotey ábowiem bramy/ złotego pałacu Tyſzkiewiczowſkiego wyſzedł na Theatr świátá záwſze złoty. Godność pałacu we czterech katách/ álbo węgłách zawiſta: węgielne bowiem kámienie trwáłość y ozdobę przynoſza/ koždey też Familiey máieſtat/ y powagá we czterech Dziádách zależy: od tych czterech bierze wnuk świátłość/ y ſwoie ich wzáiemnie oświeca.

Pierwſzy węgiel álbo kąt pálacu Tyſzkiewiczowſkiego opánował Kálinik Myſzkowicz Práprápradźiad zá Xiążecia Swidrigałá Náywyżſzy Márſzałek W. X. Litewſkiego; kąt ten nie wapnem ále złotem/ ábowiẽ łá-

ſką Már-

ſką Marßałkowſką połyſkuiący; węgieł ten nie vpádek ále wieczność obiecuiący/ gdyż wiárą Chrześćiáńſką/ krzyżem Chryſtuſowy̅ ſpoienia tego węgłá złączone były. V tego kątá od źiemie áż do wierzchu pełno drogich kámieni/ pełno wyſokich Vrzędnikow.

Drugi węgieł ábo kąt páłacu osiadł Tyßko Kálinik Hetman Náywyzßy Práprádźiad. Kąt ten nie fárbą ále złotem/ ábowiem buławą Hetmáńſką połyſkuiący/ ná tym kąćie chcećie Biſkupow? maćie Jáſnie Wielmożnego Przeoſwieconego Jego Mśći X. Jerzego Tyßkiewiczá Biſkupá Zmuydzkiego; potrzebuiećie Woiewodow? maćie Bázilego Tyßkiewicá Woiewodę Smoleńſkiego/ Jerzego Tyßkiewiczá Woiewodę Brzeſkiego/ Euſtáchiußá Jerzewiczá Tyßkiewiczá Woiewodę Brzeſkiego/ Piotrá Tyßkiewiczá Woiewodę Mińſkiego zmárłych: maćie Jáſnie Wielmożnego Jánußá Tyßkiewiczá (ktoremu day Boże długie dobre zdrowie) Woiewodę Kijowſkiego; ßukaćie Káßtellanow? ieſt Oſtáphi Tyßkiewicz Káßtellan Smoleńſki: życzyćie widźieć Hetmánow? Michał Tyßkiewicz Hetman Polny; prágniećie Podſkárbich? máćie Wielmożnego Antoniego Tyßkiewiczá/ ktory dzielnośćią rycerſką w rożnych expedicyách/ ſpráwnośćią w ákciách Seymowych złotym Kráſomowſtwem/ złotemi vſty wprędce będzie In caput anguli będzie kámieniem v tego kątá y węgłá náycelnieyßym/ náyświetnieyßym.

His titulis tantus, ſpe quoque maior erit.

Chcećie Stolnikow? Kráyczych W. X. Litewskiego? Káźimierz Tyßkiewicz; Podkomorzych? Káźimierz Tyßkiewicz; Sędźiow Ziemskich? Páweł y Alexánder Tyßkiewiczowie. Podsędkow? Michał y Philon Tyßkiewiczowie; nie z prostych kámieni złożony ten kąt/ pierwßy láską Márßałkowską/ wtory buławą Hetmańską połyskuiący.

Trzeći kąt páłacu osiadł Lew Tyßkiewicz/ Regimentárz Bobruyski/ Skirućiáński Stárostá/ Prádźiad/ záprawdę lew nieustráßony; kąt to lwisty/ pełny lwow/ źwierzow/ kąt nie dobyty/ nie zásypiáły oczy tego lwistego kątá/ zostawáłá záwße bespieczna Oyczyzná.

Czwarty kąt opánował Skumin Lwowicz Czárnobylski Stárostá/ Dźiad; cokolwiek do mágnificenciey/ do ozdoby/ do godnośći należy/ v tego kątá naydźieß; Poskárbiego W. X. Lit. Woiewodę Nowogrodzkiego/ Postá do Cárá Moskiewskiego; obaczyß Ækonomá Grodźieńskiego/ Brásłáwskiego/ Jurborskiego/ Nowowolskie° Stárostę/ nieśmiertelney pámięci Theodorá Skuminá Tyßkiewiczá; kąt to od godnośći Senátorskiey/ od mądrośći/ od dźielnośći Rycerskiey záprawdę złoty.

Nero Cesárz wystáwił páłac w Rzymie/ do ktorego mágnificenciey/ y ozdoby nie żáłowáłá rozrzutna ręká Neronowa złotá/ kleynotow drogich/ krußcow; wpośrzod páłacu wystáwił Coloss 120 stopniow wyso-

ki: tē pałac Neronow Rzymiánie názwáli/ Domus aurea pałac złoty. Wystáwiłē złoty pałac Tyßkiewiczowski od czterech katow/ od czterech Dźiádow trwáłość/ y ozdobą máiący: stoi wposrzod tego pałacu wysoki dostoienstwy/ ßeroki stáwą/ głeboki záßługámi Jánuß Skumin Tyßkiewicz/ Woiewodá Wileński/ Kolos Oyczyzny/ Kolos pałacu Tyßkiewiczowskie°. Oswiecilißcie katy nie dobyte/ złotem wáßym Kolos pałacu wáßego/ ále y Kolos przydał wam świátłá/ przydał mágnificencicy. Vważáiąc pałac Neronow ieden wieku náße°/ przydał te słowá; Sat lata, si sat læta? Pałac dość ßeroki/ byleby dość był weselty? ßeroki był pałac/ ále Neronowi ciásny y pełny strachu/ bo vmykáć musiał.

Wesele á ßczeście zá iedno v Politykow: ći ßczesliwego Krolá ták opisuią. Quem hostes timeant, ciues diligant, quem Deus omnibus beneficijs prosequatur. Ktorego sie nieprzyiaćiele boią/ poddáni miłuią/ ktoregoby Bog wßelkiemi dárámi opátrował. Nic strásßliwßego człowiekowi nád piorun/ nád piorun nic predßego/ nic silnieyßego/ ießcze nie zágrzmiał/ á iuż vderzył/ rozumieß że niewypadł/ á iuż vßkodził/ wysokie doby/ kámienne kolumny/ quádratne wieże obála/ łamie/ krußy. Piorunámi was názową Jásnie Wielmożny Woiewodo Nowogrodzki/ Woiewodo Wileński/ Woiewodo Brzeski/ Woiewodo Kiiowski; twárdy był Wasiley Tyran/ iáko Antyoch Rzymiánom/ skrußył te kolumny/ drugi Pompilius/ Theodor Skumin Tyßkiewicz/

ßkiewicz / Woiewodá Nowogrodzki; kwádratne były ßáńce/ ſekowáte doby Moſkiewſkie/rozerwał ie Jánuß Skumin Tyßkiewicz/ Woiew: Wileń: Euſtáchi Woiewodá Brzeſki/ktora prędkość y potęgá tych dwuch Wodzow czyniłá ich candidatos bułáwy Hetmáńſkiey. Straßne były woyſká Tureckie / prędkie zábiegi Tátárſkie / vbiegał y vbiega/ kompláńuie Jánuß Tyßkiewicz / Woiewodá Kijowſki.

Weſoły ten Dom/y od miłości: kto ſłowem á nie rozgą z kámieniá dobywa wody / miłym być muſi. Morere, morere Moyſes: żeś rozgą/á nieſłowem dotknął kámieniá / nie będzieß mi náżiemi familiaris. O miłości Náiáſnieyßego Máieſtátu/o miłości Oyczyzny ku Jáſnie Wielmożney Fámiliey Tyßkiewiczowſkiey nie zda mi ſię ßerzyć. Penelope miedzy rodźicem á máłżonkiem ſtoiąc/ ſpytána niegdyś była kogoby też bárziey miłowáłá/ rodźicá/ czyli małżonká? nic nie odpowiádáiąc/ námiotek wrzuciłá ná głowę/ y oczy ſwe záſłoniłá/ dáiąc znáć że miłość nie iezykiem/ ále ſercem gádá. Zákrywam y ia namiotkiem Oyczyznę/te tylko ſłowá mowi Oyczyznáł/ Tu ſcis quia diligo te, wßák wieß że ćię miłuię.

Weſoły ten páłac y od łaſk Bożych; nie záſádzą ia fáworow Boſkich ná honorách/ ná bogáctwách/ ná ſpowinowáceniách/ ná ſile/ áni ná ſkłádności człowiekow/ áni ná ozdobie ciáłá; nie z vmieiętności rożnych iezykow/ nie z roſtropności Politickiey/nie z wyſokości náuk bioręc ia miárę łáſki BOżey: wßytkie te ſą też fáwory

łáſki

łáski Bogá Stworzyćielá/ ktoremi vbogáćił Bog pá-
łac ten złoty. Łáská osobliwa Bogá Odkupićielá w
tem pálacu náydzie/ że iáko woysko Krolá Jozáphátá
przećiw Idumeyczykom duchowieństwē było obwáro-
wáne/ że też ten złoty pálac ma w Zakonie Bázylego S.
Archimándritow/ ma Prowinciałow In Societate Iesu,
ma Kustosow w Zakonie Oycow Bernárdynow/ ma
Przeorow w Zakonie Oycow Kármelitow Bosych/ ma
Lektorow w Zakonie Káznodźieyskim / ktorzy trzy-
máiąc zápalone kágańce/ modlitwą y śpiewániem na-
bożnym zátrzymywáią w splendorze honorow/ y sta-
wy pálac Tyßkiewiczowski; záprawdą Domus au-
rea sat Lata, & sat Læta.

Do tego złotego Pálacu przypłynęłá ná pomoc rze-
łá złota/ záprawdę złota Jásnie Wielm: Káthárzyná
Láska/ nie ludzkiemi cnotámi/ ále Boskiemi połysku-
iąca. Wyßłá tá rzeká Phison z ráiu Korony Pol-
skiey; ßeroka sławą/ głęboka dźiełámi/ buyna/ pełna:
záplynęłá z Zácháryaßem Zawichwoyskim / Postem
do Mo. skwy. Złoto komuż nie miłe? kto go nie żąda?
sprawność/ dźielność Zácháryaßá/ powabiłá Cárá
Moskiewskiego / że z tym złotem pieścił sie Mo-
skwa/ y poki tá rzeká złota Moskwę oblewáłá/ poty
też Moskwie dobrze sie dźiało. A iáko rzeká Tagus zi-
mnemi śniegámi nádęta/ wypełniwßy brzegi/ zoczy-
wßy rowne polá/ z wielkim impetem ku rowninie sie
bierze/ ná ktorey iákoby tryumphuiąc/ cokolwiek rowni-
nie prze-

nie przeßkadza/ ßerokie gory liże/ y rwie/ wyßokie drzewá wywraca/ západza/ záńosi do morza: Ták y złota rzeká Láckich powracáiąc z śnieżnych kráiow Moßkiewßkich ku W. X. Litewßkiemu/ ku rowninie/ po ktorey Pogonia weßoło biega/ o iáko potężnie? iák pożytecznie oblátá te rowniny? Przyiełá weßoło rowne pole Oyczyzny/ zewßąd ákklámácye/ Lách Lách/ złotey rzece były/ záßtánowiły ßie były ná rowninie Oyczyzny ßańce/ okopy Szwedzkie; Podnioßły ßie były Namioty Tureckie/ koßze Tátárßkie/ chcąc oßieść rowne pole Oyczyzny: poznośitá te gory/ powywracálá wyßokie drzewá/ záchowálá w całości rowninę Oyczyzny przez Janá Láckiego/ Leśniczego Podláßkiego/ przez Mátwieiá Láckiego/ przez Theodorá Láckiego/ Piśárzá Polnego/ przez Janá Alphonßá Láckiego/ Káßtellaná Zmuydzkiego; á iáko złota rzeká v Trezeńczykow Chryßorrhoám nigdy nie wyßychálá/ dodáiąc obßitości wody: Dáć ten dánk złotey rzece Jáßnie Wielmożnych Láckich/ że nie przeßtáie/ y nie przeßtánie ná pomoc Oyczyzny dodáwáć dżielnych/ á mądrych mężow.

Byłá Páræmia v Grækow/ Solæ Lacænæ viros pariũt, że tylo niewiáßty Láceńßkie dżielnych mężow rodżiły; przyzwoita záprawdę Fámuliey Jáßnie Wielmożnych Láckich/ ßilnych/ woiennych/ mężow rodżić. Horat:

Non his iuuentus orta parentibus,
Infecit ßanguine Punico. &c.

Piße Herodotus lib. 1. O Krolu ná imię Meles/ ten gdy mu

gdy mu ſię národźił ſyn Leo/ wźiąwſzy nowonárodzo-
nego ná ręce/ obſzedł z nim mury Miáſtá Sárdiey.
Dźiwna rzecz / gdźie ieno ſynaczek Leo z rodźicem zá-
ſzedł: záwſze byłá niedobyta/ y gdy toż Miáſto przez
Perſow zwoiowáne było/ doſzli że Meles z ſynaczkiē nie
záſzedł do tey ſtrony murow / ktorą wpádli Perſowie.
Szczęsliwaś Oyczyzno byłá/gdyś ná łonie Theodorá
Láckiego miáłá; chyżość bowiem Achilleſá/ dźielność
Priamá / śiłá Herkuleſá/ vmbry to były chyżośći /
dźielnośći/śiły/ Theodorá Láckiego/ gdźieś ieno z Lá-
ckim záſzłá / gdźie Láckiego nogá ſtánęłá zoſtawał o-
boz nie dobyty; gdźie klęſká/ tám Theodorá Láckiego
nie było.

Twoiá to pochwałá Jáſnie Wielm: Woiewodo
Wileńſki / gdy ze złotego páłacu/ z rzeki też złotey bie-
rzeſz złoto / áſpirácią do rzeczy wyſokich przewyżſza-
łeś wſzytkich Tyſzkiewiczow; boś ze wſzytkich wźiął:
wlećiałeś ná ſámę wyſokość doſtoieńſtwá nád wſzy-
tkich / boś też wźiął złotá nád wſzytkie/ ktore ćię deter-
minowáło / pánowáć nád wſzytkich.

S. Paulinus epiſt: 10. dáie przyczynę/ czemu Lukaſz
S. przed pochwałą Janá Chrzćićielá / wprzod po-
chwalił rodźicow/ Erant autem ambo iuſti. á byli obáy
ſpráwiedliwi. Vt venerabilior exiſteret, qui ſanctis pa-
rentibus reſponderet ſanctitate ingenitâ quaſi quâdã iu-
ſtitiæ hæreditate, áby Jan S. zoſtawał chwalebniey-
ſzym/ czeſtnieyſzy / gdy z świątobliwych rodźicow zſtę-
D puiąc/

pniąc/ brał od nich nie nábytą/ ále wrodzoną świątobliwość/ gdy dźiedźiczył sprawiedliwość.

Wystáwiłem przezacni Słuchácze/ złoty páłac Tyszkiewiczowski/ pokazałem złotą bramę národzeniá; vprzedźiłem pochwałą moią złotych rodźicow/ áby Jánusz Skumin Tyszkiewicz/ Woiewodá Wileński zostawał chwalebnieyszy. Vt venerabilior existeret. gdy ze złotey bramy/ złotego páłacu/ przez złotą rzekę z przyrodzenia złotym wyszedł ná Theátr świátá.

Prolog Młodośći.

NIe kożdy wszedszy ná Theátr świátá odpráwuie Prolog mowny; dźiatki lát nie máiące/ nic ku pochwále áni ku nágánie nie dziáłáwszy gdy vstępuią/ przechodzą przez theátr świátá niemo. Woiewodá Wileński skoro do lát rozumu/ skoro do mieyscá komediey przyszedł/ rozkazáł mu Bog á Pan Comediey odpráwowáć Prolog/ z ktorey iego ákciey miáł bráć miárę/ iákie/ y czy dáwáć dálsze persony?

Aby ze złotá Tyszkiewiczowskiego miáło sie vláć ćielę/ y Prolog áby sie miáł záczáć głosem cielęcym/ rzecz nie przystoyna. Znáyduię/ że ze złotych záusznic Mátek żydowstich vlál Aáron ćielcá/ Egressus est hinc vitulus, Exodi 32. Kto ze złotych záusznic ćielcá vlał czy twárzy niewieśćie ktorych sie záusznice dotykały? czy Aáron? czy ogień? Mákáry S. hom: 11 Imitatus est ignis

gnis eorum intentionem. Dźiwny to ogień ákkommodował ſię do intencyey niewiáſt żydowſkich/ ktore do cielcow ſnadź wielki áppetit/ wielką dewocią miáły. Wyráźił coś podobnego Martialis Epig: 24.

Qui fingit ſacros auro vel marmore vultus,
Non facit ille Deos, qui rogat, ille facit.

Zaprawdę do dobrego y złego poſtępku młodego człowieká wielce pomagá dobrá álbo złá intencia rodźicielſka. Złotemu pániećiu/ czy podobná być wołem? Czytám że Jupiter Bog pogáński w wołu ſię przemienił. Cyrillus Cathecheſi 6. Sunt enim mugitus indigni Deo. Ryczeć nieſtroynym á bydlęcym głoſem nie przyſtoi Bogu. Zácznieli Pánie prolog głoſem wołowym odſtráſzy ſłuchácżow/ záwſtydźi miſtrzá komedicy. O Jzááku młodym mowi Piſmo Boże. Et egreſſus erat ad meditandum. Gene: 34. Wyſzedł ten młodzieniaſzek ná theátr/ á pocoż? áby rozmyſłáł; drudzy czytáią ad loquendum, áby deklámował. Wſzedſzy ná theátr świátá/ należy pániećiu rozumnie konwerſować/ po ludzku rozdzielnie y ártykułámi mowić. Co zá intencia byłá świętobliwych Rodźicow/ gdy złotego ſynáná theátr świátá wypuſzczáli? Creſcas in mille millia. Nie tylo potrzebuiemy po tobie ſynáczku/ábyś miáł duchá ſowito wſpániáłſzego náđ nás/ Vt ſit in te ſpiritus duplex, Ale vſiłuy tyſiąć tyſięcy rázy rodźicow ſwoich przewyżſzyć. Jákoby tego dokázáć? Piſze Alexander ab Alexandro, że młodź Rzymſka Lunulas argenteas,

księżyce srebrne v botow przyßyte nosiłá; vpominały te miesiączki czysto y ozdobnie látá młode prowádźić/ y áby oko młode ku ziemi spuszczone / do roskoß skłonne/ księżycámi srebrnemi ku wysokości Niebá sie podnáßáło/ ostrzegáli/ strofowáli. Rozumiał niegdyś syn márnotrawny záiáchawßy do cudzych kráiow/ że pátrzoc ná wieprze/ ná wygody ciáłá miał vrość/ że miał nábyć táski v Krolá / dobrey stáwy w Oyczyznie/ ále dármo czás w cudzych Kráiách/ ládáiáko pieniądze stráciwßy námyślił sie. Surgam & ibo ad patrem meum. Porzuce ia te áspekty/ widze że y kráie cudzoziemskie nic mi nie pomogły. Poyde á bede sie przypátrował postępkom/ spráwom rodzicá pobożnego/ odmienie ia áspekty/ ná gwiazdy/ ná księżyce przodkow moich náwroce oczy moie. Náydzie dowcipna fábuła. Stánełá raz decizya Bogow pogáńskich/ iż ktoryby z ptakow wyżey zálećiał / miał być krolem/ słowikowi ßczupłość ciáłá celu wysokiego nie pozwáláłá: coż vczynił? zrozumiáwßy że iedyny orzeł miał wßytkich ptakow vlecieć / wlećiał ná orłá y miedzy skrzydłá orle ćichuchno vsiadł: puściło sie ptástwo w zawod / orzeł wzbiwßy sie nád inne/ gdy iuż triúfuiacy ná wysokości sie wießał/ słowik siedzący ná orle ießcze wyżey podleciał/ y ták został krolem / y dáno mu imie Rosigniolore & signore. Rex & dominus, *krol y pan.* Fábułá o słowiku / ále nie fábułá że kożdemu páńieciu Bog zá cel dał wysokość / któraż to? Virtus est dispositio perfecti ad opti-

ad optimum. Aristoteles lib: 7. cap: 3. Cnotá iest dispozycia doskonałego do lepszego / skrzydłámi cnoty ma sie kożdy podnászáć do lepszości życia / honorow / stawy: do tego kresu nie zábieżysz nákoniu áni ná mule. Nolite fieri sicut equus & mulus. Do wysokiego celu skrzydeł potrzebá / Alta alatis patent. Timor domini super omnia, Eccl: 26. Cnotá / boiáźń Bogá tá iedyna zánosi do nay wyższego celu / do lepszości życia / honorow: Super omnia, nád wszytkie wymysły y fákcie polityckie iedyna boiáźnia záleci człowiek wyżey. Potrzebá było Jánuszowi Skuminowi Tyszkiewiczowi / czynić dosyć intencicy rodzicow / potrzebá było zálecieć wyżey / coż vczynił vćieszny słowik? wźiął sobie zá przykład świetobliwego rodzicá / ná tym orle vsiádszy náwiedzić Kráie Niemieckie / Fráncuskie / Włoskie / wszędzie gdzie stopy były rodzicá / był też y tē słowik: Co zátym? ieszcze dáley / ieszcze wyżey wleciał niż rodzic / wysokością náuki / biegłością iezykow / ćwiczeniem sie w náukách do pokoiu y woyny potrzebnych. Ignis imitatus est intentionem, ogień młodości ákkommodował sie do intencicy rodzicielskiey / á zátym Prolocutus est, dowćipem naylepszy zrownáiącym / pilnością náuk / poszánowániem náuczyćielow / temi swemi postępkámi przemowił / słyszeć go było w cudzych kráiách / głośny był w Oyczyznie / y z prologu młodości zrozumiewáli Oyczyzná co zá persony ná Theátrze świátá nástępować miały.

Przychodzi mi ná pámięć sławna náwigácia okrętow kro-

kow krolá Sálomoná/ do Ophir kráiny Indyiſkiey v przedzáły długie prepárácie trzyletne żeglowánie/ obieráno ludźi zdrowych / śilnych / ſpráwnych / ktorzyby wſzytkie trudnośći morſkie / wiátry ſzturmuiące/ wáły powſtáwáiące / ſkáły zdrádliwe/ ſcyllam y charibdim ćierpliwośćią ſtrzymáć mogli / ktorzyby zápłynąwſzy do Ophir z ſmokámi/ z gádźinámi/ ze lwámi/ y tygriſámi/ lámpártámi/ ktorych przyrodzenie ſtrożámi złotá/ ſrebrá/ y drogich kámieni vczyniło / poiedynek czynili/ zwyćiężyli/ ktorzyby wydárſzy złote bryły/ drogie kámienie/ okręty nápełnili/ y z tákim dobyczem do Oyczyzny powracáli: á lubo dla złotá y drogich kámieni tá náwigácia náznáczoná byłá/ nie wſzytkie okręty v portu oyczyſtego ze złotem ſię opieráły/ powrácáły też iedne z pawámi/ drugie z pápugámi/ trzećie z koczkodanámi. Wielkie prepárácie y expedicie czynią wyſokie ſtany/ wyſyłáiąc ſynow ſwoich w cudze á dálekie kráie/ y odpycháiąc od Oyczyſtego brzegu náwy ſynow ſwoich/ błogoſłáwiąc náznáczáią koniec żeglowánia temi záprawdę ſłowy. Idźcie ſzczęſliwie ná zdobycz mądrośći/ obeyzrzycie ſzerokie morze/ obſerwuyćie plánety/ ſecreta nátury ſzperáyćie/ cokolwiek niebo y źiemiá niewiádomośćią przykrytego ma/ odkrywáycie ich początki y ſkutki: á po trzyletnim żeglowániu biegu Philozophſkiego / potrzebá ábyśćie zdobycze wáſze y prácenie dáremne okázáli / wyſtáwili w oczách oczekiwáiącey Oyczyzny. O iák wiele trudnośći / iák wiele niebe-

le niebeſpieczeńſtw/ potrzebá ćierpliwie znośić młodemu á lekliwemu dowćipowi? zábiegáią w drodze Chimeri, Hircocerui, Centauri, nápáda okręt ßukáiącego mądrośći ná propoſicie de futuro contingenti, nie náyduiąc determinatam veritatem, wahá ſię/ trwoży dowćip; coż rzekę o propoſiciách przećiwnych de contradictoriis? ßturmuią iáko przećiwne wiátry/ y náwę młodego dowćipu rzucáią iáko piłę/ wßytkie te niebeſpieczeńſtwá y trudnośći młody dowćip przewyżßyć powinien/ chceli ſię zdobyć ná złoto mądrośći: ále iáko nie kożdy okręt z kráiow Indyiſkich powrácał ze złotem/ nie kożdy też ſyn powraca do oyczyſte° portu z cudzych kráiow ze złotem mądrośći/ wiele zlekßy ſię tych trudnośći/ nie złotē oneruią ſwe náwy/ ále co łatwie/ co bez práce. Jedni z pawámi/ co raz odmiennemi ſtroiámi/ z powágą cudzoźiēſką w oczách Oyczyzny ſię popiſuią/ drudzy z pápugami/ ięzykiem ále nie rozumē cudzoźiemſkim/ z ceremoniámi ſłownemi/ trzeći z koczkodanámi/ pełni imitáciey/ krotofil/ lekkomyſlnośći: tákie zdobycze/ tákie bogáctwá wnáßáią do Oyczyzny. Jáſnie Wielmożny Jánuſz Tyßkiewicz powroćił do Oyczyzny z náwą pełną złotey mądrośći: y ſtánąwßy v portu z zdobyczą złotá/ powabił oczy Naiáſnieyßego Máieſtátu/ prześwietnego Senátu/ że ſię vłákomili iego náuką/ mądremi poſtępkámi/ Auri ſacra fames quid non mortalia pectora cogis? co nie czyniłá Oyczyzná dla záchowánia złotey náwy/ iuż poſelſtwy/ kommiſsiámi/ piſárſtwy/

sárstwy/ woiewodztwy / iáko cordelámi nieiákiemi przywięzywałá/ zátrzymywałá/ á náwet zakonne osoby/ dowćipy wysokie/ y te się łákomiły złotem tey náwy/ iuż certuiąc wierszámi/ iuż listámi/ iuż oráciámi/ iuż wiádomośćią dźieiow dawnych probowáli złotá/ y bez zmnieyszenia odchodzili vbogáceni. Winszuię tobie złoto mądrośći/ że tuławszy się z Demokritē w studni/ z Diogenesem w beczce/ z Zenonem po sieniách/ nálázłáś sobie mieszkánie wysokie/ pokoy szláchetny. Winszuię y tobie Woiewodo Wileński/ że przewyższywszy wszytkie trudnośći młodośći/ powrociłeś do Oyczyzny ze złotem mądrośći/ ktore nie káźi nie álteruie/ ále wcáłośći/ w ozdobie záchowuie Oyczyznę. Vczćie się panięta/ iáko prolog odpráwowáć/ nie z Merkuryuszē skrzydlástym/ ktory o sobie mowi/ à capite ad calcē me decet esse leuem, Ani z szczurámi/ ktorȳ tota dormitur hyems. Dálekie niech będą sálty/ precz łoszká z tego theátru. Przezácni słuchácze á dobrzeż odpráwił Woiewodá Wileński prolog młodośći: przyznáć muśićie że dobrze. Plaudite ergo. Kláskáycie tedy.

Osobá Zołnierzá.

ZAledwie złoty włosem odpráwił Prolog młodośći. Nie pieśći się z nim Mátká Rebeká: wysyła go z domu. Fuge ad fratrem meum Laban. Genesis 27. *Bież do rodzonego mego*, do Theodorá Láckiego: słyszałeś o Mę-

o Męztwie iego; znaydźieß go in Haran, w obożie: przydáie błogosłáwiąc Rodźic. Vade & proficiscere.

Sprawcá Komediey/ po odpráwionym przystoynie Prologu dáie mu personę woiowniká: każe złotemu Tyßkiewiczowi skoczyć w ogień; Boże nieśmiertelny/ w ogniu woiennym popali ßkolne piorá. Zátrzymáło bespieczniey Atheny krásomowstwo Demosthená/ niż rycerskie dźieło Themistoklesá. Numeriánus Cesarz ná statui/ kazał pisáć Numeriano Oratori non vero Imperatori, dáć by mu ráczey personę Postá/ Oratorá/ osobę spokoyną. Wola Boża/ áby odpráwował personę woiowniká/ nie pogorzáły ßkolne piorá Juliußá Cesárzá dosyć wiele rázow w ogniu. Alexánder wielki w pochwách przy mieczu pioro chował/ áby mieczem faceret scribēda, piorem scriberet legenda; y owßem Mars grauior sub pace latet. Claudianus. Zá pokoiem żyćie roskoßne/ woyná wnętrzna się rodźi.

Odpráwowáł też Bog sam ná źiemi/ iákoby Prolog młodośći. Jzaliż nie náwiedźił kráiow vćießnych/ & cum audissent vocem Domini Dei, deambulantis in Paradyso ad auram post meridiem. *A gdy vsłyßeli głos Páná Bogá przechadzáiącego się po Ráiu ná wiátrku z południá.* Gen: 3. Przechadzał się po wiridarzách Ráiskich; rozmowá Boska byłá o iábłkách/ o owocách zábáwá pierwßa; zápędzał źwierzętá do Adámá: zgołá y mowá y zábáwá iákoby młodego. Po tym Prologu/ iáką też personę Bog ná źiemi odpráwował. Apparuitq; ei Dominus in

flamma ignis de medio rubi. *Y vkazał mu się Pan w płomieniu ognistym z pośrzodká krzá.* Exodi 3. Gdy Narod Żydowski ná więtsze świátło rozumu się zdobył. Już nie w wiridarzách roskosznych / ále w dymnym ogniu przechadzał się Pan Bog. Dwoiáki ia nayduię ogień. Pierwszy ktorego płomień widźieć / lecz dymu nie widáć. Drugi ogień/ktorego dym widźieć/ płomieniá nie widźieć. Zda się być paradoxum, ogień piecá Bábilońskiego żeby miał dym/ nie wspomina Pismo Boże. Porro viros illos, qui miserunt Sidrach, Misach, & Abdenago, interfecit flamma ignis. *Lecz Męże one, ktorzy byli wrzućili, Sidrách, Misách, Abdenágo, pobił płomień ogniowy.* Danielis 3. Ogień Bábilońſki / żeby miał dym / nie wspomina Pismo Boże. Zły to ogień / bo nie iednego spalił. Petrus Damianus. Epist: 112. Ille autē non descendisse legitur vt de carnalis cōcupiscentiæ petulantia procedere videretur. Ogień Bábilońſki nie zstępuiący/ ále wstępuiący znáczył żyćie swawolne / z ktorego ćielesna pożądliwość wstępowáłá do tákiego á bezdymnego ogniá wrzućiszli złoto / zniknie w tákim ogniu pogorą szkolne piorá. O ogniu ktorego dym tylo widźieć/ á nie płomień czytam. Exodi 19. Totus mons Sinai fumabat. *Wszytká Gorá Synái kurzyłá się:* w ogniu byłá gorá Synáyska / płomieniá nie widźieć/ ále tylo dym. Ignis iste descendit quia de cælo venit. Petrus Damianus. Zstępuiący ten ogień / á zátym Niebieski: Dobry to ogień/ święty/ chwalebny, choć dymny. Kto proszę w

tym o-

31

rym ogniu/ eò quod descēdisset Dominus. Znáydował sie w kurzáwie sam BOg/ co tám czynił/ czym sie zábáwiał? odpráwował persone żołnierzá: głośne były traby/ grzmoty/ pioruny/ woyskowe zgoká hálásy: słuchayćie Rupertá. Idcirco belli tunc tempus erat vt defensaretur genus Abrahæ, vt defensaretur radix Iesse. Dla tego Pan Bog w dymnym ogniu trąbno sie pokázował/ gdyż czás był woienny/ potrzebá było bronić domu Abráhámowego/ domu Dawidowego/ domu krolá Izráelskiego; Ktoż woiował przećiw domu Abráhámowemu? Kto nástępował ná krew Krolewską? Rupertus/ Laborabat diabolus per satellites suos & ministros reges Babylonios, reges Persios, siue Medos, reges Ægyptios, siue Assyrios, laborabat inquam diabolus ne esset vnde nasceretur hæc Beata Virgo. Vśiłował czárt/ sprowadzał woyská Krolow Cháldeyskich/ Perskich/ Ægyptskich/ chcąc zniesć dom Abráhámá/ pokolenia Judy: vśiłował przeszkodzić/ áby sie nie vrodził Dawid/ z ktorego sie miáłá národzić Bogárodzicá. Pátrzćie co zápędziło BOgá zastępow do dymnego ogniá. Krew krolá Izráelskiego/ krew pomázáńcá swego/ krol Izráelski y potomstwo krolewskie/ áby w cále było/ sam Bog przyiął persone woiownikà/ y iuż w onym dymie/ w oney kurzáwie spisował chorągwie/ náznáczał regimentarze/ trąbił/ bębnił. Po Prologu tedy pierwsze persone odpráwował Bog w dymnym ogniu.

Poskończonym Prologu młodości/ o iáko prędko/ iák

ochoczo poſkoczył do ogniá dymnego Jáſnie Wielm: Woiewodá Wileńſki / w dymie / w ogniu rokoßowym / cokolwiek ma ákciey ßkołá rycerſka / wßytkie żywo / ochoczo odpráwował; obaczyłbyś z knechtem knechtuiącego / iuż kozaká / iuż huſárzá: ſam dźiałá nábiia / rychtuie / ſtrzela / ſam ná hárce wypáda / á dla czegoż? áby obronił Náiáśnieyßego Krolá á Páná ſwego / cáłość zdrowia / reputáciey / cáłość krwi Krolewſkiey / te zápędźiły do kurzáwy woyſkowey.

Kiedy iuż ſtánęły były woyſká Krolewſkie / y rebelizántow / ná obronę Thronu y Máieſtatu ſwego Krol świętey pámięći Zygmunt Trzeci wybrał dwudźieſtu mężow naymężnieyßych náywiernieyßych rycerzow / Quemcunque viderat virum fortem & aptum ad prælium ſociabat eum ſibi. 1. Regum cap: 14. Ná ktorychby thron Sálomoná Polſkiego iáko ná lwách nieuſtráßonych odpoczywał beſpiecznie / miedzy temi był Herkules wieku náßego Theodor Lácki / był y Jánuß Skumin Tyßkiewicz / záprawdę Skumin / to ieſt Lew: y ſkoro ſtárły ſię woyſká ktoż náprzod dobył páłáßá? Jánuß Skumin Tyßkiewicz / w czym go oſtrzegł / iáko ná ten czás dawnieyßy Lácki: pánie Sieſtrzeńcze włożćie páłaß do pochew / dam ia znáć kiedy páłáßá dobyć / niech ręká przed czáſem páłaß trzymáiąc / nie ſłábieie. A iáko gdy Pan Bog w ogniu dymnym / gdy dymem był zákryty. Cunctus autem populus videbat voces & lampades. Exodi 20. Rozświećiły

ſię lám-

sie lámpy ná wysokości / ognie błyskáiące widźieć było: ták gdy Jánuß Skumin Tyßkiewicz w dymnym ogniu / w kurzáwie rokoßowey gdy kulámi / strzałámi okryty / záśloniony był / rozswiećiły sie księżyce Tyßkiewiczowskie / gwiazdy roziáśniały / swiećiłá wysoko wiernośc / błyskało męstwo domu Tyßkiewiczowskiego. Nápisał Seneká. Errat qui amicum quærit in atrio & in conuiuio. Wielce sie myli kożdy pan / ktory przyiaćielá ßuka przed pokoiem / álbo zá kuflem / nie ten Krolu Náiáśnieyßy pokazałći sie wiernym co kręćił pisto / áni ten co kielißkiem czestował / ále Jánuß Tyßkiewicz w dymnym ogniu bedacy.

Woyská Izráelskie wielce pilnowáły dymu / y skoro sie dym pokazał w miesćie przećiwnym / záraz irrupcie czyniłi / do dymnego ogniá wpádáli. Iudicum 20. Ascendente in altum fumo, *kiedy poiáwi się dym*, wpádnę ia z woyskiem / mowi Iosue. Skoro ieno zádymiło sie w Inflanćiech zá Károlá / skoro sie zákurzyło w Moskwie zá Cárá Dimitrá / wpadał moy Kurcius nie sam ieden / ále z chorągwiámi pełnemi / ozdobnemi / y w dymie Inflantskim / w kurzáwie Moskiewskiey poty trwał / áż dym / áż kurzáwá vstáłá.

Wáße pámięći biorę sobie ná swiádectwo Przezacni Słuchácze / Siebieżskie ássedio / obroná oblężoney Rygi / ánimowánie woyská w stolicy bedacego / pogrom woyská Moskiewskiego do stolice ćiągnącego / kondukt Philáretá y Hálicznà z pomocnikámi áż

zá Twow/ wßytkie zgołá expedicie pełne były prezencicy/ pełne chorągwi husárskich/ kozáckich/ piechotnych: pełne ßczęśliwych progressow.

Jákub Pátryárchá chodźiwßy wzápásy z Aniołem z tey vtárczki nie bez znáku odßedł/ nie bez pámiątki/ Tetigit neruum fæmoris eius & emarcuit; Genes: 33 *Dotknął się żyły biodrá iego, y natychmiast vschłá.* Y moy Woiewodá Wileński wyßedł z kurzáwy woyskowey ze znákiem/ á iákimże? że sám w obożie rad dziáłá nábijał/ rychtował/ strzelał/ zá rozerwániem dziáłá ná iedno vcho ogłußony został: cierpiáłeś Woiewodo Wileński iednym vchem/ áleten znák był aureolą twoią/ poświadczał dźielność rycerską/ miłość ku Oyczyznie; czy tyloż pámiątki? wyßedł bez máietności bogátych. O prawdźiwy Scipionie ábyś wspárł vpádáiącą Oyczyznę podstáwiłeś swoie Scipiáńßki. O miłuiący Pelikánie ábyś zátrzymał żołnierzá niezáłowałeś twoich Pelikánow: chorągwie twoie záwße ßczęśliwe/ záwße Vexilla statoria, ktore vciekáć nieumiáły/ y te ktore pod Wálmoyzą w dymie ßwedzkim zostáły/ niezáginęły: życie twoich Rycerzow odważnych vstáło ná ziemi/ ále stawá podnioßá się pod niebioßá/ Et impletum est templum á fumo á maiestate Dei & virtute. Apocalypsis 16. *X nápełnił się dom Boży dymem od Máiestatu, y śiły.* Záprawdę złoty pálac Tyßkiewiczowski od Jánußá Skuminá Tyßkiewicza nápełnił się dymem woiennym nic nie widzieć tylo kopyć/ tylo strzały/ tylo Armata omnia fumant.

Táka

Táka persona ma odpráwowáć kożdy złotego oycá złoty syn/ wyższe ábowiem stany więcey Oyczyznie powinni/ Septimius c: 13. powiedźiał/ Dij qui magis tributarij magis sancti, że Bogowie im są świętszi y zácnieyszi więcey płátu powinni: y Páweł S. pokázáwszy swoie stárożytność od Abráhámá/ swoie szláchectwo/ Ciuis Romanus sum, przydáie/ Græcis & barbaris & sapientibus & insipientibus debitor sum. Ad Rom: 1. *Grekom, Bárbárom, mądrym y nie mądrym, iestem powinien.* Im kto iest zácnieyszego domu/ ná wyższym dostoieństwie/ więcey substánciey/ prace/ zdrowia ważyć dla Oyczyzny powinien: ále woli drugi z Sámsonē ná łonie nierządney Dálili wczásowáć/ woli z Domićiánem domá muchy łápáć y szydłem kłoć; kiedy dym w Oyczyznie/ á ono ieden z Iowiszē w obłokách máluie Centáuri. Drugi v stołu szturmuie do márcipánowego Kárthágu. Celius lib: 6. Trzeći iábłkámi/ orzechámi/ wodkámi rożánemi dobywa Taurisinum/ Sábellius Lib: 1. Námálowáł ieden orłá po blizu słońcá/ nápisał te słowá / Ardeant plumæ dummodo gaudeant oculi: *Niech gorą piorá, byleby się oczy nápásły:* byleby smysły miáły swe wygody/ zápomináią się tácy slicznych pior dobrey sławy domu swe°. Ambroży S. lib: 5. Hexameron cap: 13. Dij tui dormiebant, & vigilabant anseres, ideo diebus illis anseri sacrificas nō Ioui. O Rzymie kiedy woyská Fráncuskie do Cápitoliū wpádły pánowie twoi/ Bogowie twoi spali/ á gąski wártowáły/ y dla

tego

kego odpráwuiąc rocznice wten dzień nie Bogom ofiáry czyniß ále gaſkom. Jáki wſtyd był Bogom pogáńſkim że gaſki Rzym obroniły/ iáka hánbá że ofiar godne zoſtáły. Notuycie złote ſtany ktorych Bog nazywa/ Vos Dij eſtis; ćieżko podczás bywa widźieć ludźi ſtanu niſkiego tych ktorzy wam vſługowáli/ ná wyſokich doſtoieńſtwách y regimętárſtwách/ ćiężko im deferowáć/ záſłużyłá ich czułość tey preeminenciey/ á wáżą ciężkość domowym wczáſom przypiſuyćie. Denique cum irent omnes ad vitulos aureos quos Ieroboam fecerat Rex Iſrael, hic ſolus fugiebat conſortia omniũ. Tobiæ 1. Kiedy ledwie nie wßyſcy złoći wogniu bez dymnym/ ábowiem roſkoßnỹ ſpłynęli byli w ćielce. moy Tobiaß Jánuß Skumin Tyßkiewicz vmykał do dymnego ogniá/ do kurzáwy woyſkowey: dymne ábowiem obrázy/ Fumoſæ imagines, Przodkow ſwoich do dymu droge pokázowáli.

Zoſtańże Woiewodo Wileński w ludzkiey pámięći nieſmiertelny/ niech tobie będzie pálmá/ Et faciem leonis iuxta palmam. Ezechielis, 41. zá wierność ku Náiáſnieyßemu Kroleſtwu niech będzie pálmá / zá Inflánt obronę niech będzie pálmá/ zá wßytkie expedicie Moſkiewſkie niech będźie pálmá/ zá oblężenie Siebieżá niech będźie pálmá/ zá poſiłek w ſtolicy/ zá kondukt Philáretá y Hálicznà/ zá kilkádzieſiąt chorągwi rożnych czáſow wyſtáwionych/ niech będźie pálmá. Przyznáć muſićie Przezacni Słuchácze/ że

oſobą

osobę woiownika / wodzá woysk / personę żołnierzá przystoynie / chwálebnie / Jánuß Skumin Tyßkiewicz wypráwił. Plaudite ergo. Pochwálcie tedy.

Osobá Senatorá.

THeodahádus Krol Gothow promocią swoię ná Krolestwo v Kássyodorá záleca temi słowy: Non enim in cubilis anguſtijs, ſed in campis latè patentibus electum me eſſe noueritis, nec inter blandientium delicata colloquia, ſed tubis concrepantibus. Wiedzćie wßyscy / że mię obierano zá Krolá nie ná łożku wczásuiącego / ále w ßerokich polách bytá elekcia moiá / nie zá muzyką pokoiową / álbo rozmowámi pießczonemi / ále przy trubách y bębnách powietrze dźwiękiem nápełniáiących zoſtałem Krolem. Czytam też że Jzráelczykowie Páná Bogá prosili / áby im powiedźiał / gdźieby ná Krolewſtwo náznáczonego náleść mieli / odpowiedźiał im Pan Bog temi słowy / Ecce abſconditus eſt domi, *Oto ſię ſkrył domá.* 1. Regum 10. PAnie BOże czy podobna żeby domátor krolowáć miał / ſnadź dla tego niedługo pánował że leźniem był. Siedmdźieſiąt czytáią / Ecce abſconditus eſt in vaſis: *Oto ſię ſkrył w naczyniách:* y to dźiwna siedzące wßkátule w ßufládách krolowáć. S. Grzegorz Nazianzenus Orat: 1. czytá Sub vaſis paternis latitat, oto ſię ſkrył w naczyniách oycowſkich. Vatablus tłumáczy

te naczynia. Inter arma militat, kiedy Saul zbroie/ tyżáki oycowskie przebierał/ kiedy páłáß oycowski do boku przypásywał/ kiedy zárdzáwiáłe/ prochem okryte orężá ocierał/ y onemi sie vkurzył: w ten czás wokowány iest ná Krolewstwo. Widźieliśćie przezácni Słuchácze w dymie/ w kurzáwie woyskowey/ miedzy dziáłámi/ trąbámi/ bębnámi/ Totum puluerulentum, wßytkiego vkurzonego Woiewodę Wileńskiego/ do iákiey że persony odpráwowaniá ewokowány iest od Bogá mistrzá Comedyey?

Odpráwiwßy Bog personę żołnierzá wdymnym ogniu/ do iákiey też persony odpráwowániá sie vdał? Non in igne Dominus & post ignem Sibilus auræ tenuis 3. Regum 19. Już nie w ogniu Pan ále po ogniu/ post ignem, w ßumie wiátru ćichego. Tigurina czyta Sibillus tranquillus & lenis, wiátrek spokoyny y ćichy. Po osobie żołnierzá odpráwował Bog personę spokoyną. Skoro wyßło złoto z ogniá woyskowego/ złoto wesołe/ miękie/ Aurum tenue, ze złotá miękiego formuie Bog koronę Krolewską/ dáie mu personę Senátora/ personę spokoyną/ ktorey głos y ákcia poważná ćichá być musi.

Apocal: 19. Et in capite eius diademata multa, Widział Jan S. Krolá Niebieskiego/ *á ná głowie iego wiele koron*. Przez diádemátá tłumácze rozumieią Fascias, te bowiem v pogan nazywáli sie diademátá/ tych zażywáli Cesarze/ poświádczáią obrázy pozostáłe. Kiedy Ale-

dy Alexánder Wielki ránił Lisymáchá: pisze Kurciusz że diademate zawiązał ránę Lisymachá / toć diadema nie bláchá iáká złota / ále ná kształt fetoći złotey: wiele tedy diademátow ná głowie Krolá Niebieskiego / wiele fascias rozumieć potrzebá. Przez fáscie rozumiem ia godnośći Senatorskie. Ma Krol niebá wiele diademátow ná głowie/ ma Krol Polski wiele Senatorow: Inuentor fasciarum, był Liber Parens, y tey preeminenciey wolność iest Oycem y Matką. Dotyka się Fascia bindalik głowy: y Senátor naybliższy boku Krolewskiego/ spotnieie ieden bindalik/ ten suszą/ drugim głowę wiążą; odieżdża ieden Senator vfatygowany od dworu/ drugi rezydowáć nástępuie/ zástánia rány bindálik/ y Senátor powinien zdrowia / sławy/ dobr Krolewskich bronić. Sćiska głowę bindálik y sćiśnieniem bole wyćiąga; powinien y Senator wszytkie bole z Oyczyzny/ wszytkie choroby mądrą porádą/ czułym obmysláwániem oddáláć; owo zgołá ile Senatorow tyle diademátow.

Krolestwo Polskie podobne iest owemu obrázowi Dánielá Pror: ktory miáł głowę złotą/ piersi srebrne/ biodrá miedźiáne / nogi żelázne: iáko ćiáło ludzkie we wszytkich członkách może boleć / może być zránione / do wszytkich też ran potrzebuie fascias, ták y Corpus Reipublicæ, człōki Krolestwá máią swoie fáscie; boleią nogi żelázne/ biodrá miedźiáne/ piersi srebrne/ głowá złota. nogi żelázne wiążą Włodárze/ biodrá miedźiáne

Mágistraty: Piersi srebrne / koło Rycerskie; Głowa sámego Krolá/ Senatorowie: Mágistraty żeláźne fáscie / złote sa fáscie Senatorowie / srebrne fáscie Koło Poselskie/ miedźiáne fáscie Włodárze/ ćiáło Krolestwá/ głowá Krolewska wßytká w fáściách. Wiążą Biskupi/ vßy Krolewskie/ podáiąc náukę/ iáko rząd Polityczki ma sie zgadzáć y podawáć práwu Boskiemu: wiążą Pieczętarze vstá krolewskie / áby z vst krolewskich dekret nie práwny/ vstáwá ßkodliwa nie wychodźiłá: Wiążą nozdrzá Márßałkowie / áby z nich nic mśćiwego nie wynikáło. Wiążą oczy Podskárbiowie/ áby ná cudze dobro/ y ná swe chćiwo nie pátrzáli: Woiewodowie/ Káßtellani/ czoło sedem Consiliorũ, áby gubernácia człókow Krolestwá chwálebna byłá. Nie ma złotey głowy wiązáć fáscia żeláźna: nie grzeczy że wielkiego Wielorybá máła rybká zá nos wodźi; nie dobrze też/ gdy złota głowa rządźi fáscia żeláźna. Gen: 2. Igitur perfecti sunt cæli & omnis ornarus eorum. *Dokończone sa tedy niebiosá y źiemiá, y wßytko ochędostwo ich.* Hugo Cardinalis ná te słowá creati sunt & distincti. *Stworzone sa niebiosá y oddźielone.* Ná czym záleży doskonáłość y ozdobá niebios? záprawdę ná Distinkcicy / żeby źiemiá msko/ Niebo wysoko było / gdyby źiemiá wysoko / á niebo ná dole stworzono: Nie iużby przez to źiemi ozdoby przybyło/ y owßem że przećiwiey nátury/ przybytoby háńby. Niech sie miedzy fáscie złote srebrna/ áni miedzy srebrne miedźiána / áni miedzy miedźiáne nie wtraca fáscia że-

ścia że-

ścią żelázną/ále kożda niech swey distinkciey pilnuie/któ/
ra distinkcia przyniesie ozdobę Krolestwu: w tákich
tedy fáściách siedźi bespieczno Krol Polski. Wespázy/
anus rece podnoszac goraco prosił Jowißá/áby głowá
iego była związána tákiemi fáściámi. O Iupiter vtinam
ego sapientibus imperem, & mihi sapientes. O Jupiter.
dobrzeż to mieć mądrych Senatorow/ y náich rá/
dźie przestáwáć. Tákiemi fáściámi obwiązány Krol
Polski/ ma Consilium, ma Vires, ma Existimationem,
ktore so fundámentá wßelkiego Krolestwá.

Przed włożeniem fáściey ná głowę Krolá Perskie/
go dawano wprzod Electo, Księgę sekretow Krole/
stwá/ áby nie tylo mieczem/ále wiádomośćią práwá
opátrzony zásiadał mieysce Krolewskie. Ná pochwa/
łę Juliußá Cesárzá státu Rzymiánie wystáwili/ kto/
ra miecz y pioro trzymáłá/ á nápis/Ex vtroq; Cæsar.
Dáiąc znáć że fáścią Cesárską vkoronowány został/dla
dźielnych postępkow rycerskich/ dla mądrośći y wiá/
domośći wßech rzeczy. Postąpiłá tákież Oyczyznà
z Jánußem Tyßkiewiczem nim go fáścią/ godnośćią
Senatorską opátrzyć miáłá/ do mieczá przydáłá mu
pioro/ vczynił go Pisárzem W. X. Litewskiego/ áby
nie tylo mieczem/nie tylo ręką/ále też głową/ nie tylo ná
gránicách/ále y wpośrzod Oyczyzny był pożyteczny.

Winßuię Oyczyznо W. X. L. żeś miáłá v twey bra/
my Cherubiná skrzydlástego z mieczem ábowiem wo/
dzá woysk/ skrzydlástego ábowiem Pisárzá/ chwałę

ćię Oyczyzno żeś mu nie záraz dáłá krzesłá Senatorskiego; źleć to záprawdę/ kiedy nic nie stawszy/ chcą siedźieć: táki był Lucyper/ tylo co stworzony był/ chćiał siedźieć á nie stać; dobrzeż to przed siedzeniem postać/ drugich posłucháć/ Consilia notowáć.

Nie tylo był diádemą/ fáscią Jánusz Skumin Tyszkiewicz/ ále troiáką/ był wprzod Woiewodą Mśćisłáwskim/ potym Woiewodą Trockim/ ná ostatek Woiewodą Wileńskim. Co Tertulianus Lib: de pallio. cap: 4. Gerion ter vnus. że Gerion trzy rázy ieden/ to ia o Woiewodźie Wileńskim rzekę/ Palatinus ter vnus, ieden Jánusz Skumin Tyszkiewicz/ ále Ter Palatinus trzy rázy Woiewodą/ pomykáłá się co raz ta fascia do czołá Krolewskiego/ y iuż tykáłá się samego czołá/ gdyż miedzy fasciami w Wiel: X. Litewskim Primas miáłá. O pilnośći boku Páńskiego/ o częstey bytnośći ná Seymách: o residenciách/ o czułośći/ ktora zatym idźie: o straży zdrowiá/ sławy/ y dobr Páńskich/ gdzie dzieła sáme wołáią/ vstá milczeć muszą. Pięć Kommissiy do Prus/ do Inflant/ ktore z wielką mądrośćią/ z ánimuszem Páńskim/ z sławą Oyczyzny iáko wodz ármatno/ z wielkim kosztē odprawował; te tylo/ iáko slad Senatorskich postępkow przypominam. Z takich fatyg/ y vsług wdzięczni synowie Oyczyzny poznawayćie/ że stopy Tyszkiewiczowskie/ były stopy lwie/ stopy Senatorskie/ nie ná kołku w Oyczyznie/ áni dlá pozoru ta fáscia wisiáłá/ ále czołá Páńskiego

się tyká-

ſię tykáiąc / vſtáwicznie bole z Oyczyzny wyćiſkała. Námálował ieden Herkuleſa rámionámi wſpieraiącego niebo / z tákim napiſem: Vt quieſcat Atlas: Trzymał / dźwigał niebo Herkules / áby tym czáſem záſnął odpoczął Atlas / Krolowie ná ziemi ſą Atlántes / ći y Cerkiew Bożą / y Páńſtwá dźwigáć powinni; Herkules ſą Senatorowie / Regimentarze Woyſk / za tych czułym obmyſławániem / vſtáwicznemi fátygámi / ma ſwoie interualla Krol / ma ſwoie odpoczynki y wczáſy. Kiedy Woiewodá Wileńſki pięć Kommiſsiy odpráwował / wßytko máchinę Krolewſką ná ſobie dźwigáł / odpoczywał ná ten czás Náiaśnieyßy Krol y zá iego wierną a mądrą fatygą bespiecznie záſnąć mogł.

Hugo Kardynał in cap: 5. Sap: Diadema dicitur quaſi duo demens, Faſcia bindalik ieſt dyádemą / dwoiáki bowiem bol wyciągáć powinna / nie tylo czułemu Senatorowi náleży choroby / bole polityczne vſmierzáć / y zábiegáć vpadkom / zábiegáć nie pokoiom: Ale y boleśći / ktore Cerkiew Chryſtuſowá ćierpi ponoßąc iuż z mnieyßenie wolnośći od Politycznych Kátholikow / iuż oppreſsie od diſsidentow / powinien y náypierwey / y naybárźiey vśmierzáć / wyćiągáć; gdyż zá chorobą Cerkwi Chryſtuſowey / zá iey zmnieyßeniem / i dźie w tropy chorobá / zmnieyßenie / vpádek Páńſtw. Magnum quoq; erat Aſſyriorum Regnum, nec prius deletum eſt, quám Hieroſolymis Dei templum violauit. Euſebius in Cat: Græca. Dośić ßczęśliwe było Kroleſtwo

leſtwo Aſsyryyſkie/ poty iednak zdrowe y weſołe było/ poki Nábuchodonozor nie tknął ſie ręką drapieżną/ poki nie złupił w Jeruſalem domu Pańſkiego.

Powiedział ieden Orátor/ Principes non ſatis eſt bonos eſſe, ſed et bonos facere. Nie doſyć że Woiewodá Wileński głęboki w porádzie/ w dźiele Rycerſkim doświadczony/ nie doſyć że w práwie biegły/ że przyſtępny/ że nie pyßny/ ále potrzeba dobrym będąc drugich dobremi vczynić; grzeßy záprawdę Senátor kiedy nieprawośći dopußczá/ ktore wykorzeniáć powinien. Widząc Jáśnie Wielmożny Woiewoda Wileński że Rzeczpoſpolitá vſtawicznie boleie/ y nárzeká ná ſwoie ćießkośći; Caput meum doleo, caput meum doleo. że rozroznienie w Wierze wielu hałáſow/ częſtego rozerwaniá Seymow/ rozlaniá krwie niewinney ieſt przyczyną/ wßytkie ſwoie myſli ná to obrocił/ iákoby bol zgłowy Oyczyzny wyciągnąć/ y rozrożnionych w vporze twárdych zmiękczyć/ vſpokoić mogł. Pátrzćie iákich ſpoſobow záżywá wielki á mądry Senátor?

Pytał ſie niegdyś Zeno Apolliná/ iákimby ſpoſobem ſobie y bliźnim pożytecznym być mogł? Odniosł táki reſpons: Si mortui colorem indueret, Jeżeliby dawnych Hyſtorikow/ y dźieie dawnych ludźi á zmárłych czytał. Wźiął ten ſpoſob przed ſie; zámyká ſie moy Woiewodá/ czytá Controwerſiſtow/ Hyſtorikow Cerkiewnych/ ßuká dawnośći; ßuká ſpoſobu ktorym ſie

rządźiłá

rządźiłá Primitiua Ecclesia, w ták pilnym á długim czytániu/ iuż nie człowiekiem/ ále bibliotheką zostawszy/ nálazł recept pożyteczny; y z onego pilnego czytánia: dał do druku księgę przeciw odszczepieńcom/ z tytułem: List do Boreckiego y Smotryckiego. Záprawdę recept skuteczny: zá wydániem ábowiem tey księgi/ nastąpiły częste znoszeniá się iuż ná Seymie/ iuż w Wilnie we dworze/ iuż w Monásterze S. Troyce/ gdzie sam zawsze præsens będąc/ z nieśmiertelney sławy Jaśnie Wielmożnym Mikołáiem Tryzną Podskarbim Naywyższym W. X. Lit: z Swiętey pámięći Przeoświeconym Jozephem Veláminem Rutskim Metropolitą wszytkiey Rusi/ y z Przeoświeconym Antoniem Sieławą (ktoremu niech Bog dá długie Pasterskie pánowánie) Metropolitą wszytkiey Rusi/ áná ten czas Starszym Monasterzá Wileńskiego/ y Oycámi Swiętemi/ y ráciámi słusznemi/ y skutkámi Jednośći Swiętey/ y znákámi Cerkwi Chrystusowey/ vkázował prawdę y ku zgodźie/ ku pokorze ná kłániał/ dokázował.

Nápisał potym y drugą księgę z tytułem/ Pastor Oecumenicus, ktorá lubo nie iest w druku/ ále w Bibliothece Monasterá Wileńskiego będąc/ poświádczá wielką żarliwość rozszerzeniá chwáły Bożey/ z sámego tytułu/ Pastor Oecumenicus, pokázuie się wysokość dowćipu/ máteria Theologiczna/ koniec zbawieniá bliźniego.

Był tedy Woiewodá Wileński fascia złota/fascia pożyteczna/polityczne y duchowne bole vmiał vśmierzać/ vmiał wyćiągać. Plinius ßczęśliwego Paná tak opiśuie: Beatos quibus Deorum munere datum eſt, aut facere ſcribenda, aut ſcribere legenda, beatiſſimos verò, quibus vtrumq. Lib: 6. Epiſt: 16. ßczęśliwyś Woiewodo Wileńſki/ dał ći to BÓG/ że twoie poważne poſtępki godne ſapiſániá: że twoie kśięgi godne ſą czytániá/ oboieć to Bog dał/ Ex vtroq ergo felix, żoborgá tedy ßczęśliwy.

A miekaż tá faſcia byłá Náiáśnieyßemu Krolestwu? záprawdę miękka; kiedy przewrotná ręka Náiáśnieyßego Krolá ś. pámięći Zygmuntá trzećiego ránikà/ ktoregoż wżdy Senátorá? ktorey faſciey do ſwey rány vżył Náiáśnieyßy Zygmunt trzeći? tylko Jánußá Skuminá Tyßkiewicżá. Z tym ſię Krolestwo pieśćiło/ tenły w pokoiu/ y pod czas trwogi Krolestwo ćießył/ y kiedy potrzebowały rożne ſtány widżieć Krolá Páná ieżeliby żyw był? Jánuß Skumin Tyßkiewicz Woiewodá ná ten czás Mśćiſtawſki/ ſtoiąc przy boku Páńſkim w oknie/ pálcem vkázował Pomázáńcá Bożego/ zaprawdę báránká niewinnego.

A miekaż tá faſcia byłá Naiáśnieyßemu Krolowi Wládyſłáwowi Czwartemu nam ßczęśliwie pánuiącemu: záprawdę miękà. tylo co Koronę Krolewſką od Bogá ſobie danę przyiął/ záraz Jánußá Tyßkiewicżá vczynił był Woiewodą Wileńſkim/ życząc áby tá á nie

inßa fá-

inßá faſcia przy ſámym czele bytá. A dobrzeż Przezacni Słuchácze Jáſnie Wielmożny Woiewodá Wileński odpráwił perſonę Senatorá? przyznać muſicie że dobrze. Plaudite ergo, Klaſkayćie tedy. Pochwálćie tedy.

Epilog.

NJeßczęśliwa wákancią Woiewodſtwá Wileńſkiego/ bodayby ſię tak prędko nie iáwiłá! żyłby dłużey Jánuß Skumin Tyßkiewicz; Pospießyłes ſię ſprawco Komedieyz perſoną Woiewody Wileńſkiego/ ktoroś że iuż oſtatnią/ ábowiem w W. Æ. Lit: naywyżßą doſtoynie odpráwił/ że iuż dálßey perſony nie maß/ każeß mu Komedią kończyć/ wyßłá bowiem Arendá/obiad ſię ſkończył/ nic nie zoſtáwáło/ tylo wſtać od ſtołu/tylo do inßey goſpody wędrować. Scena tá oſtatniá/ Epilog Komedieyieſt nazacnieyßy: cokolwiek Aktor ma z przyrodzeniá y náuki tálentow/ powinien w tey oſtátniey ſcenie ich dobyć/ y wßytkie errory przeßłych ſcen powinien náprawić. Wiele ludźi wßytkie ſceny y Perſony Komedieynádobnie odpráwiło/ kiedy przyßło do Epilogu/ o dźiwná á żáłoſná odmiáná! głupiemi/ niememi zoſtáli. Iudæ laudantur exordia, ſed finis perditionis damnatur. Hieronymus Ep: 16. Záczął/ wyprawił dobrze wßytkie Akcie Judaß/ ále Epilog barzo łádáiáko ſkończył.

Apocal: 16. Et quintus Angelus effudit phialam ſuam ſuper

am ſuper ſedem beſtiæ, & factum eſt regnum tenebroſum, & commanducauerunt linguas ſuas præ dolore. *A wylał piaty Anjoł czáſę ſwoię ná ſtolicę beſtiey; y ſtáło ſię Kroleſtwo zácmione; żwáli ięzyki ſwoie od boleśći.* Widząc ludźie świátowi/ że iuż od śmierći nielzá ſie vwolnić/ że świát nielzá zátrzymáć. Mare vidit & fugit. Widząc że baykámi dáley nie wolno ſie báwić/ że koniecznie potrzebá Comedya żyćiá záwierać/ áby iednak Epilogu nie odprawowáli/ z bolu y z żálu/ pokąſáli ſobie ięzyki. Takći ludźi nie pokutuiących kończy ſie Komediá niemo/ epilog ieſt niemy.

W tákim ściſtym rázie był Krol Sául/ y nárzekał ná ciáſnotę gardła ſwego/ dlá ktorey Epilogu mownego odpráwić nie mogł. Sta ſuper me & interfice me quoniam tenent me anguſtiæ. 2. Reg: cap: 1. *Stań nádemną, á zábiy mię, bo mię zdięły ściſtości:* Co ściſkało gárdło Saulá/ że pokutować nie mogł? Abulenſis. Quoniam tenent me oræ veſtimenti ſacerdotalis. Ściſkáią mię brzegi ßat Kápłáńſkich/ ktorychem pozábijał. Videbatur ſibi Saul, quod propinquus morti videret Sacerdotes Domini accuſantes eum in iudicio coram domino W oſtatniey ſcenie żyćia Saulowego/ ſtáwili mu ſię przed oczy wßyſcy Kápłáni/ ktorych krew wylał. Pater Ioannes Marianus, tłumáczy/ Tenet me corona, ściſká korona Krolewſká wyſtáwuiąc przed oczy wßytkie obligácie/ á oráz y defekty/ ściſká wſtyd/ ściſká boiáźń/ ściſkáią vkrzywdzeni/ ściſká godność/ ściſká

wßytko

wßytko cokolwiek być może? w tákiey ściśtości wołay człowiecze/ dobyway głosu. Peccaui, pænitet me peccaſſe, *Zgrzeßyłem, żal mię żem kiedy zgrzeßył.*

Ambrozy S. Lib: 5. Noli igitur ó bone piſcis Petri hamum timere, non occidit, ſed conſecrat. *O dobrá rybko nie lękay ſie wędy Piotrowey, nie zábiia, ále poświęca.* wyday z vſt twoich Staterem, day Bogu/ day ſpowiednikowi groß konfeſsiey grzechow twoich.

Jáśnie Wielmożny Jánie Alphonsie Lacki Kaßtelánie Zmudzki przeßłe ákty y ſceny odpráwował Woiewodá Wileński w Obozach/ ná Seymach/ w domie ſwoim: odpráwował perſonę żołnierzá nákoniu/ Senátorá w krzeſle: oſtátnią ſcenę chce Bog ábyś w twey máiętności Łopiach ná łoßku odpráwował.

Mędrcowie Pogáńſcy ßczęśliwą śmierć/ epilog dobry ten być rozumieli/ gdy człowiek przy ássiſtencyey przyiációł vmierał/ tych zátym powinność bytá záwołáć do vchá Vale, vale, żegnamy cię/ żegnámy cię/ drugá powinność/ duchá oſtatniego przyiąć. Extremus ſi quis ſuper halitus errat Ore legam. Virgil: trzećiá powinność vſtá y oczy zawrzeć/ kogoby te ceremonie minęły/ ten zá nießczęśliwego poczytány był.

Nie podkátoby cię to ßczęśćie Jáśnie Wielmożny Woiewodo Wileński w twoiey własney Máiętności bytbyś dálekim od naymilßey Corki/ od przyiációł/ ktoćby tam miley ßeptał do vchá w tey oſtátniey ſcenie gdźie pámięć ſtrwożoną ſtábieiąc ßeptárzá potrzebuie/

nie koniećię/ nie słudzy do Lop záprowádźili / ále Aniołowie do máiętnośći Nayblizszego Brátá / áby duchá ostatniego przyiął/ áby oczy y wargi záwarł.

Przypátruyćież się iuż Przezacni Słuchácze ostatniey Personie y epilogowi Woiewody Wileńskiego / vwáżayćie słowá / notuyćie gesty / roztrząsáyćie ákcią. Słowá ná łożku leżąc te mowi: Moriatur anima mea morte iustorum, & fiant nouissima mea horum similia. Numer: 23. Pánie Boże day mi śmierć ludźi spráwiedliwych / ostatnie postępki moie niech będą podobne postępkom spráwiedliwych. Vprzedzá spowiedź/ vprzedzáią Sákrámentá/ śmierć spráwiedliwych/ proszę pokornie niech mam Spowiedniká/ o iák prędko Jáśnie Wielm: Kasztelan Zmuydski posłał / przyprowádził/ wprowádził drugiego Náthana do drugiego Dáwidá. Peroruie Woiewodá Wileński przed Spowiednikiem/ dźiękuię Bogu memu Stworzycielowi y odkupićielowi zá hoyne dáry stworzeniá y odkupieniá/ dźiękuię Bogu za rozne persony mnie dáne/ zá złoto v bramy narodzeniá/ zá prolog młodośći / zá personę y sławę Rycerską / zá persony Senátorskie/ zá więtsze co ráz fawory / dáię się winnym iżem te errory / te Mancamenta iáko człowiek w młodośći/ w obożie/ doma popełnił: żałuię serdecznie/ Peccaui domino. Słyszyćie słowá / biie się ręką w piersi/ twarz łzámi polewá; owoż gest/ owo ákcia: á Nathan co? Dominus quoq; abstulit peccatum tuum, 2. Regum 12. zá te twoie słowá

ie słowá skruſzonego/ zá gesty/ y ákcie pokutuiącego ó-powiádam/ że Bog zápomniał wſzytkich twoich erro-row/ podobáłeś ſie Bogu ta twoia oſtatnia á mowna ſcena; Coż rzekę kiedy brał oſtatnie pomázánie? iáko ná kożde wſpomnienie imienia JEZVS wzdychał? iáko reko rámie Jáſnie Wielm: Kaſztelána Zmudzkiego ściſkał? Compreſsie te były elewácie ſercá do ćiebie Ba-ranku gładzący grzechy ludzkie.

Podźiękowáłeś Woiewodo Wileński Miſtrzowi Komedyiey/ czekáią Spektátorowie Náyiáśnieyſzy Krol Pan naſz Miłoſćiwy/ czeká Przeswietny Se-nat/ czeká Jáſnie Oświecona Corká/ czeká Jáſnie Wielm: Kaſztelan Zmuydzki/ czekaią przyiáciele/ cze-káią ſtudzy/ czeká Monáſter Wileński: iáko bowiem ſłońce idąc ku záchodu ieſt buynieyſze/ tak y człowiek ná koſzku oſtatnim ieſt mędrſzy. Przemowże Woiewodo Wileński.

Náiáśnieyſzy Krolu Pánie moy Miłoſćiwy (mó-wi Woiewodá Wileński) Aduena ego ſum & peregri-nus ſicut omnes patres mei. Pſal: 38. Krolu Naiáśnieyſzy bylem tu ná ziemi goſćiem/ pielgrzymem: W. K. Mść domu tego ieſt goſpodárzem: powinien goſć/ y pielgrzym odchodząc z noclegu wſzytkie rzeczy pożyczo-ne taż wiernoſćią ktora wziął/ złożywſzy zoſtáwić: Dziękuiąc W. K. M. zá vſtáwiczne protekcie/ zá ták wiele godnoſći/ ktore ſzczodrobliwa reká świetey Pá-mięci Páná Oycá W. K. M. y zá náywyzſze honory

ktore

ktore nie wypowiedźiáná łaſká W. K. Mośći mnie konferowáć ráczyłá/ oddáie W. K. Mośći Woiewodſtwo Wileńſkie/ oddaie w protekcią Corkę moią náymilßą/ y wnuki kochánę/ vpráßam pokornie goſpodárzu Náiáśnieyßy/ niech w tych że Allogiámentach odpoczywáią/ ktorem miał z łáſki W. K. M. Páná mego Miłośćiwego.

Przeoświeceni/ Jáśnie Wielmożni Senátorowie Koronni/ y W. X. Lit. Collegowie moi/ Ego congregor ad populum meum. Gen: 49. Oznáymuie iż mam vniwerſały ná nowy Seym/ nie maß tám Senatorow/ mieyſce mi obiecuią z poſpolſtwem/ z chłopkámi/ tum byt non ſicut cæteri, á tám ſtánáć mam iáko chłopek proſty/ wołáią mię na Seym/ ábym dał ſpráwę iákom też ßáfował tálentámi ſobie od Bogá powierzonemi/ á náybarźiey mam ſię ſpráwić z tálentu Senátorſkiego/ ktory Grzegorz S. Hom: 9. in Euangelia, názywá Talentum familiaritatis & gratiæ apud potentes, *talentem wolnego vchá, y łáſki v Krolow:* Jeżelim też máiąc ten talent/ woluy przyſtęp/ wolne audyencie/ wnoſił proſby zá vkrzywdzonym? zá vbogim? zá ſierotą; á dayBOże/ ábym ſłyßał. Euge ſerue bone. Pámiętny niech będźie ten talent/ ktorego nie godźi ſię zákopywáć.

Naymilßa ábowiem iedyna Corko/ Xiężno Wiśniewiecka. Eſto mater cunctorum viuentium. Gen: 3. *Bądź mátką wßech żyiących.* Záfráſowáłá ſię byłá Ewá/ gdy iey Bog

iey Bog prochem y śmierćią pogroził? chcąc melankoli-
ą wybić Adam Ewie/ Et vocauit Adam nomen vxoris
suæ Heua eó quod esset mater cunctorum viuentium,
Wiem dobrze że się záleieß łzámi że ćię żál y bol zdey-
mowáć będźie/ gdy vsłyßyß że Bog oczy moie zásypał
prochem śmiertelnośći/ pocießáiąc błogosłáwię/ ábyś
byłá matką żyiących. Niech żyią synowie twoi/ á wnu-
kowie moi/ niech w domie twoim/ y ich wßytko żyie/
Sola mors moriatur, śmieć iedyná niech vmrze.

Mośćiwy Pánie Brácie Káßtelánie Zmudzki/
dziękuię żeś mi pozwolił w máiętnośći swey Lopiách
scenę ostátnią odpráwić/ iżeś mię nie odstąpił w tey
scenie kłopotliwey/ powtarzáiąc one słowá z Elizeu-
ßem/ Viuit dominus quia non derelinquam te. Czem-
że záwdźięczę miłość bráterską? wźiąłem od Bogá du-
chá/ oddáię go przez ręce Wm. Bogu Stworzycielo-
wi/ wziąłem od rodzica y od świątobliwey rodziciel-
ki á Ciotki Wśći sowite złoto/ sowitego duchá/ nie má-
iąc syná ktoremubym duchá woiennego/ duchá Se-
natorskiego oddał. Wśći Mosciwy Pánie Brácie/ y
synom á brátankom moim oddáię duchá Tyßkiewi-
czowskiego/ duchá Láckich/ od Páná Bogá proßąc ży-
czę/ Vt sit in te spiritus duplex, ábyś miáł duchá sowi-
tego duchá dla vsługi Oyczyznie/ duchá dlá zátrzymá-
niá domu swego/ w ßerokośći sławy / y wysokosci
honorow.

Mośćiwi Pánowie Bráćia/ Pokrewni bliscy moi:

rzekł niegdyś Seneká vmieráiąc do przyiációł: Cum fortunæ bonis exuar ſicut & ſæculo, non peritura relinquam, ſed æterna: ſcilicet imaginem vitæ meæ, Senecam habetote mentibus veſtris iugiter adſtantem, & nihil vnquam excidet vobis, Philoſopho indignum. Odpráwowáłē ná theátrze ziemi rożne obrázy/ rożne perſony. wßytkie perſony / Prolog młodoſći / oſoba Woiowniká/ perſona Senátorá zoſtáwuie Wſćiom/ mieyćież te perſony moie pámiętne/ákcie moie wyráżayćie/ vbierayćie ſię wtęż ßáty/odpráwuiąc ßczęśliwie też ákcie.

Wierni ſłudzy ktorzyśćie mi y ná woynie, y w pokoiu z cáłośćią ſłáwy mey ſłużyli/ iuż przyßedł koniec mego pánowaniá: wßelkie bowiem ziemſkie páńſtwo musi mieć ſwoy koniec/ ieden ieſt Odkupićiel / Cuius regni nō erit finis, temu Pánu vſiłuyćie ſłużyć ktory záptáte/ y páńſtwá nie ná táblicy vkázuie. Konſtantyn Wielki zwoławßy Synow ſwoich/ wziąwßy w rece Mappę świátá málowánego/ koždemu ſynowi palcem vkázował ná mappie Páńſtwá. Tibi hanc prouinciam, hoc Regnum do. Toż y iá dziękuiąc wam zá wierne vſługi/ odſyłam was do kſiąg moich/ náoſtátek vkázuię wam palcem Corkę moię/ ktorą Bog po mnie pánowáć naznaczył.

Jużeś Woiewodo Wileńſki vkontętował Spektátorow/ przemow y do Monáſterá Wileńſkiego. Ioannes Wtory Krol Portugálſki z chodząc z tego świátá/ wźiął iedną rękę świecę/ drugą piorą. Swieca zápalona

pálona poświadczał wiárę páłáiąca/ piorem miłość ku poddánym/ ktorych ſuppliki vmieráiąc gotow był podpiſáć. Z tąż ceremonią żegna cię Monaſteru Wileński/ wziąwßy od Káplána świecę/ od Jáśnie Wiel: Káßteláná Zmuydſkiego pioro/ świecą oświádczył że w Wierze Kátholickiey świat żegnał/ piorem funduß podpiſał; zoſtáwiło cię to pioro Woiewodo Wileński nieśmiertelnym/ y dwie litery J: A: ktore czynią ſłowo Ja Ego, będąc dowodem/ żeś ſam podpiſał/ żeś ſam o modlitwy proſił/ żeś ſam funduß ſprawić chćiał/ wczem wygodziłá pobożney twey intencyey Jáśnie Oświecona Corká/ y rzadką prędkośćią funduß podpiſáłá/ przyſłáłá/ hoynie cię/ y Monáſter opátrzyłá. Kończąc Epilog mowny Woiewodá Wileński pioro z ręku wypuśćił/ głową ſchyláiąc wßytkie ſtany pożegnał/ pożegnał y wemgnieniu oká vſtąpił z theátrum/ wßedł do bramy śmierći.

Bramá Śmierći.

VStąpił Magnus vir inter orientales. Iob 1. *Wielki mąż wſchodnich ludźi*, Recordare domine quid acciderit nobis? *obeyzrzyſię Pánie coś vczynił nam?* Thren 5. Pupilli facti ſumus ſine Patre, Matres noſtræ quaſi viduæ; *Zoſtáliśmy śierotámi bez Oycá, Mátki náſze iáko Wdowy.* Zoſtáwiłeś PAnie BOże Jáśnie Oświecona Księżna bez Rodźicá/ zoſtáwiłeś Zákon moy bez Oycá/ mátki náßę/ Káplicá Wileńſká/ ołtárz Trocki/ Cerkiew Dźitwiáńſka/ Dźikuſka/ Możeykowſká/ Korzyſká/

Solkinická / Cerkwie Bráſtawſkie owdowiáły. Recordare Domine, obeyźrzy ſię Pánie cożeś vczynił nam? nie dźiwuyćie ſię że Syn Boży nie wygodny: bo nie v mie/y nie może być bez Oycá: Vſtąpił Aktor ſprawny zdámi ſię że Theátr pusty / że niemo vſtąpił. Perijt Imperij ornamentum, iuſtitiæ gubernaculum, humanitatis imago, imò verò ipſa principalis humanitatis forma, maritalis figura, atq; exemplum; ablatum eſt caſtum cõtinentiæ atq; ſobrietatis & pudicitiæ donarium, facilis aditu grauitas, non contemnenda facilitas & manſuetudo, alta animi humilitas atq; modeſtia, pudor ingenuus, promiſcua bonorum harmonia, perijt Fidei zelus & ſtudium, Eccleſiæ columna, altarium ornatus, pauperum diuitiæ, multis ſubminiſtrando ſufficiens dextra, communis iactãtorum & afflictorum portus, lugeat virginitas, lamentetur viduitas, ploret orbitas, cognoſcant quid habuerint poſtquam habere deſierunt. Niſſenus in funere Placillæ.

Wßedł do bramy śmierći pełny lat / pełny zaſług / pełny honorow. Ingredieris in abundantia ſepulchrum, ſicut infertur aceruus tritici in tempore ſuo. Iob 5. Wnidźieß w doſtatku do grobu iáko wnoßą kopę pßenice czáſu ſwego. czemuż ták pełny? Timenti enim Dominum bene erit in extremis, & in die defunctionis ſuæ benedicetur. Eccl: 1. Temu kto ſię Pána boi będźie ſię dobrze dźiáło ná oſtátku/ á w dźień śmierći ſwey będźie vbłogoſłáwiony/ á ia przydaię. Et in die functionis ſuæ.

y w tym

y w tym dniu w ktorym Functus est skończył wszytkie persony od Bogá dáne / że wszytkie ákcie przystoynie odpráwił / vbłogosłáwił go Pan Bog.

Zászedszy zá scenę Aktor skłádá száty personalne / áby niemi drugi się przyodźiał / y ná theatr wystąpił / vstąpiwszy z theatru Woiewodá Wileński ze wszytkiego się też obnáżá oddáie száty Woiewody Wileńskiego / skłádá tituły / zostáwuie Máiętnośći / áby w tych szátách iuż inszi Comedie odpráwowáli: iedyne vczynki bierze z sobą / Opera enim illorum sequuntur illos.

Odpráwił tedy Woiewodá Wileński Persony sobie od Bogá dáne / Prolog młodośći / potym Osobę wodzá / odpráwił nie ráz personę Senátorá / odpráwił náostátek personę dobrego Kátholiká / wyszedł z páłacu złotego Tyszkiewiczowskiego / przeszedł przez rzekę złotą Jáśnie Wielm: domu Lackiego / wziął v bramy národzenia złotą skłonność do rzeczy wspániáłych / ogień młodośći ná tym złoćie rysował postępki Przodkow swoich / wrzucone złoto było do ogniu dymnego / z dymnego woyská wypłynęło miękie / zostáło ná koniec Diádemą.

Przezácni Słuchácze z Woiewody Wileńskiego bierzcie wszyscy miárę / ze dniá dźisieyszego inferuyćie / że toż dźień iutrzeyszy przynieść / toż známi być może. Dies diei eructat verbum, dzień ábowiem dniu podáie słowo / podáie náukę.

Albáni (iáko świadczy Strábo) do trun vmarłych

wkładáli worki złotá/ y kádźiołá pełne/ dáiąc znáć że iałmużny y ofiáry vmarłym są wielce pożyteczne. Jáśnie Oświeconá Xiężno Rodzic W. X. Mści rok nie ma/ bo bez ćiáłá/ pieniędzy nie ma/ bo ie zostáwił. Liuia memor cõniugij viue ac vale; iáko niegdyś Augustus do Liuii: żegnáy Rodźic/ błogosłáwi pełnym błogosłáwieństwem/ czekáy rátunku/ czekáy ofiár gładzących grzechy. Już Jáśnie Oświecona Xiężná vczyniłá dosyć powinności swey/ zostáiećie Jáśnie Wielm: pozostáli przyiáćiele/ potzebuie y prosi Woiewodá Wileński o suspiria, o westchnieniá ktore są Vehicula duße.

Szlachetná duszo mám wielką vfność że twoie budynki/ Cerkwie y Káplice ná cześć Bogu wystáwione/ twoie szczodre iałmużny iáko pochodnie y lámpy vprzedzáiące/ twoiá skruchá/ y żal serdeczny/ twoiá pokutá złączoná z zásługámi Chrystusowemi/ nie dopuszczáć zábłądźić od Ráiu wiecznego/ mam nádźieię/ że Błogosłáwiony Jozáphat (ktoregoś ná Archiepiskopstwo Połockie sam osobą swoią ozdobnie wprowádził) ćiebie też wzáiemnie do niebá wprowádźił; á ieżeliby co ieszcze iáko człowieká zátrzymáło/ to Duchowieństwo y ten lud ktory ćię odchodzącego żáłuie y płácze/ zá tobą ręce podnászá.

Vale Woiewodo Mścisławski/ Woiewodo Trocki Vale. Woiewodo Wileński Vale, á nás tym porządkiem/ ktory Bog y náturá náznáczyłá czekay.

AMEN.

COMPENDIVM

seu

PP. Condolentium Ord: D. Basilij Magni
in clausulam datæ Scenæ
Per Patrem Benedictum Glinski eiusdem Ordinis
MONVMENTVM EXARATVM.

QVI THESAVROS ECCLESIÆ

AVIDO OCVLO SCRVTAMINI,

Aut hanc Ædem

TRINITATEM,
&
VNITATEM

Colentem inuisitis,

Palatinidem Nouogrodensem, Palatinū Mścisławiensem,
Trocensem, ac Continuatâ serie Vilnensem inquam
PALATINVM.
Iurborscensem, Brasławiensem, Nouovvolensem, &c.
CAPITANEVM.

IANVSSIVM SKVMIN TYSZKIEWICZ
Post sera fata annorum LXX.
Bene politum, zeloq; Fidei nitentem,
Cæteris Clenodijs ac gemmis adiunctum,
Certissimum
SANCTÆ VNIONIS
agnoscite
VNIONEM.

SIC

10

SIC Heròés desinunt
vt semper sint,
Et quæ vitæ finis, eadem periodus,
initium gloriæ est.
IANVSSIVM SKVMIN TYSZKIEWICZ
Ex Palatino Novvogrodensi Patre
PALATINVM
Mścisławiensem, Trocensem, Vilnensem,
Brasławiensem, Iurborscensem, Nououolensem, &c.
Capitaneum,
Velut vmbra gnomonem sequuta gloria est.
HIC.
Cum Patriam sibi carissimam
& ingenio, & bellico genio;
Musas omnes.
Conuersatione Heròé dignâ,
Catholicam rem
Fide sincerâ coluisset,
Et quos viuere homini LXX. annos concessum est,
impleuisset, Lopis apud optimum Fratrem
LACKI
Relictâ Hærede virtutum suarum
EVGENIA CATHARINA FILIA
Vt vlterius famam nominis, gloriæq; extenderet,
principium viuendi
moriens Die 27. MENSE Maio, Anno. M.D.C.XLII.
inuenit.

RESI-

RESIGNO TITVLOS.

Palatini Novvogrodensis Filius,
ipse Mścisławiensis, Trocensis, demum Vilnensis

PALATINVS.

Brasławiensis, Iurborscensis, Nouovvolensis, &c.

CAPITANEVS.

SED TITVLORVM ORIGO.

Honestissimarum Disciplinarum cultus,
Tot Commissionibus spectata
PRVDENTIA,
Tot bellis prosperè gestis commendata
FORTITVDO,
Tot perduellibus ac iuratis Ecclesiæ sublatis hostibus monstrata
PIETAS ac FIDES,
Vltra LXX. vitæ annos insepulta
perpetuò viuet

IANVSSIVS SKVMIN TYSZKIEWICZ.

CREDIS

CREDIS LECTOR

Felices esse Iouis taxillos?
Sed si plusculum h c hæseris, atq; ossorium
permixtim Heròás ignauosq;, rudes atq; doctos
confundens respexeris,

NEC

Parentem meum Nouogrodensem, nec me ipsum

IANVSSIVM SKVMIN TYSZKIEWICZ

Mścisławiensem, Trocensem, Vilnensem

PALATINVM,

Iurborscensem, Brasławiensem, Nouovvolensem

CAPITANEVM,

Palladis arte & prospero Marte
potentem
internosces.
Sic
Non Iupiter fictus, sed verisimus DEvs
Toto
Confudit ossa fritillo.

FVI

Palatinides Nouogrodenſis, Palatinus Mſćis'auienſis, Trocenſis, & maximus in Lithuania Vilnenſis.

NON SVM.

An potius

SVM

Cineris buſtum, alueolus oſsium, ſaccus pulueris, & reuera

CADAVER

Profectô Rem Chriſtianam, & publicam nuper in viuis promouens, iura dans, iuſtum ſequens, iniuſtum perſequens

viſus

FVI.

NON FVI.

NON SVM.

SVM

IANVSSIVS SKVMIN TYSZKIEWICZ.

APPROBATIO

Illustrissimi ac Reuerendissimi Domini, Dñi Antonij Sielauæ, Metropolitæ Chiouiensis, Halicien sis, totiusq; Russiæ, Archiepiscopi Polocensis, Witepscensis, Mścisłauiensis, Archimandritæ Zydycinensis, & totius Religionis D. Basilij Protoarchimandritæ.

Accuratè legi librum hunc, cui titulus est WYPRAWIENIE OSOBY. Reuerẽdi Patris Alexij Dubovvicz, Archimandritæ Vilnensis, Ordinis D. Basilij magni, in quo nihil aduerti Fidei, aut eius pietati aduersum, imò puram, & vtilem doctrinam omnibus Christi fidelibus. Quamobrem opus dignum mihi visum est quod Prælo mandetur. Datũ in Monast: Vilneñ: Sanctissimæ Trinitatis, Anno 1642. Decemb: 22.

ANTONIVS SIELAWA,
Archiepiscopus Metropolitanus
Manu propria.

BIBLIOTH. UNIV. JAGELLONICAE